numeꝝ vnum delictum:ſed ꝓ omnibꝫ vnum. cū
ipſi non offendantur ex tali ductione. ſed magis
reſpublica que eſt vna offendit ab vno ducente
contra numerum. Eadem ratione ſi ſtatutum di-
ceret. ꝙ nemo poſſit habere ad conuiuium vltra
decem perſonas ſub certa pena. Certe ſi habuit.
xxx. vel. xl. vnum delictum eſt ꝓ omnibus vt di-
ctum eſt.

¶ Juxta hoc quero de queſtione quā dicit Bar.
ſe vidiſſe de facto piſis. Dicebat ſtatutum. Ad nu
ptias nō poſſint inuitari vltra. xij. dominas. Mo
do quidã ducebat vxorem ipſe ⁊ filius ſuus. vtꝝ
poſſint inuitari. xxiiij. domine tanꝗ ſint due nu-
ptie. an. xij. tm̄. Reſpond. ꝙ licet duo ſint matri-
monia. ⁊ ex iſto reſpectu poſſint dici due nuptie.
tamen quia hoc fit vna ſimul quo ad ſolennitatē.
vnice nuptie dicuntur. vt. l. patris ⁊ filij. ff. de vul.
⁊ pub. hec Bart. Sed hoc Ang. non admittit. qꝛ
dicta. l. nihil facit ad hoc. nam ibi teſtamentum fi
lij ſine paterno eſſe non poteſt. Et ideo dependet
teſtamentum filij a paterno. Et ideo dicitur eſſe
vnum. ſed nuptie patris ⁊ filij: non ſunt depen-
dentes vel inſeparabiles. Et ideo forte ꝯꝛium eſſet
dicendum.

¶ Vtrum autem ludus qui innitit̄ induſtrie vt
ludus ſcachoꝝ. baliſte. pile. ⁊ hmōi ſit licitus. Jta
ꝙ lucrans ex his ludis non teneat̄ ad reſtitutionē
Reſpon. ſm docto. ꝙ hmōi ludi non ſunt ꝓhibi
ti de ſe: vt eſt tex. in. l. penul. ⁊ vl. ff. de alea. vbi cō-
ceſſus videt̄ omnis ludus qui fit gratia virtutis
expientie. Et dicunt quidã vt recitat Panormi.
vbi ſ. ꝙ in hoc caſu id qđ vincit̄ non ſubiacet re-
ſtitutioni. cum non ſubmittant ſe homines fortu-
ne. Jmmo bonum exinde ꝓuenit: cum exerceant
ſe ingenio non tm̄ debet ludi magna quātitas. Et
Panormitanus dicit. ꝙ non debet quis ſe exerce-
re principaliter ꝓpter lucrum. Al's credit ꝙ idem
eſſet dicendum. ſicut dictum eſt ſupra de ludo
fortune.

¶ An autẽ liceat clericis ludere ad ſcachos cau
ſa recreationis. Glo. in auten. interdicimus. C. de
epiſ. ⁊ cle. dicit ꝙ ſic. Sed Ja. ⁊ Pe. vt recitat Cy.
ibi tenent contrarium: quia ratio ꝓhibitionis fu-
it vacatio a diuinis officijs: que magis ꝯtingit ꝑ
ludum ſcachoꝝ ꝗ̃ per ludum fortune. Et ſi ſm ꝑ-
dictos doct. ludus ſcachoꝝ eſt ꝓhibitus clericis:
multo fortiꝰ eſt ꝓhibitus religioſis. quia ꝑ Hiero.
de conſ. di. v. in. c. nunꝗ̃. dicit̄ religioſis. Nunꝗ̃
de manu tua vel oculis tuis liber pſalterij diſce-
dat ⁊c̄. Et hec opinio tanꝗ̃ honeſtior videtur te-
nenda ꝑ̄ſertim in religioſis. ⁊ ne det̄ ei materia re-
laxationis.

Maleficiatus. De hoc

dictum eſt ſ. Jmpedimentū. xv. Et an
maleficium poſſit tolli ꝑ aliud vide ibi.
Et ſi queras qualiter demones poſſint vexare ho
mines: ꝙ nō poſſint adinuicē hēre copulam. Rn̄.
Pe. de palud. in. iiij. ꝙ hoc poteſt fieri multiplicit̄
Primo ex hoc. ꝙ demon eſt ſpūs habens ptātem
ſup creaturam corporalem: ad motum localem ꝓ-
hibendum vel faciendū. vnde poteſt corpora im-
pedire: ne ſibi mutuo appropinquent directe vel
indirecte: ſe interponendo inter eos corpe aſſum-
pto. Secundo poteſt inflamare ad factum illum:
vel refrigerare ab actu illo. adhibendo occulte vir-
tutes: quas optime nouit ad hoc validas. Tercio
turbando imaginatiuam. fantaſiam. ⁊ extimati-
uam que reddat mulierem exoſam. Quarto. ꝓhi
bendo directe rigorem membri: ſicut ⁊ motum lo-
calem cuiuſcūꝗ organi. Quinto. ꝓhibēdo miſſio-
nem ſpirituum ad membra in quibus eſt virtus
motiua. quaſi intercludendo vias ſeminis. ne ad
vaſa generationis deſcendat. vel ne ab eis rece-
dat: vel ne excidatur. vel ne emittatur. Jdem Ar-
chi. floren.

Matrimonium primo

ꝯmuniter quid ſit. Rn̄. eſt viri ⁊ mulie-
ris ꝯiunctio indiuiduam vite ꝯſuetudi
nem retinens. Dicit̄ ꝯiunctio. ſ. animoꝝ ⁊ matri-
monialis. Jndiuiduã ⁊c̄. Jtelligit̄ ſm ꝟꝟ. de ma
trimonio ꝯſummato ꝑ copulam carnalem. quia
ante poſſunt ſeparari vt dictum eſt ſ. Jmpedimē
tum primo. Jtẽ intelligit̄ de matrimonio fideliū:
qꝛ mr̄imoniū infideliū poteſt ſeparari: vt dictū eſt ſ.
Jmpedimentum. ix.

¶ An autem papa poſſit diſſoluere mr̄imoniũ
ꝯſummatum per copulã inter fideles. vide infra
Papa.

¶ Vnde dr̄ mr̄imoniū. Rn̄. ſm Ray. dr̄ q̄ſi ma
tris muniū. i. officiū. qꝛ dat mulieribꝫ eſſe mr̄es. ⁊
iđ magis denoīat̄ a mr̄e ꝗ̃ a pr̄e. qm̄ in eo plus ap
paret mr̄is officiū ꝗ̃ patris.

¶ Vtꝝ mr̄imoniū ſit ſacr̄m. Rn̄d. ſm Tho. in
iiij. Sacramentū importat remediū ꝯ̄ pctm̄ ꝑ ſen-
ſibilia ſigna. ⁊ cum hoc inueniat̄ in mr̄imonio. int̄
ſacra ꝯputat̄. Et forma huiꝰ ſacri ſunt ꝟba. ſeu ſi-
gna. qbꝫ ꝯſenſus mr̄imonialis exprimit̄.

¶ Qn̄ mr̄imoniū fuit inſtitutū. Rn̄. ſm Tho.
Matrimoniū ſm ꝙ ordinat̄ ad ꝓcreatōẽ ꝓlis q̄
erat neceſſaria etiã peccato nō exn̄te: inſtitutum
fuit an̄ pctm̄ Ade. ſꝫ ſm ꝙ mr̄imoniū ꝑ̄bet reme-
dium ꝯ̄ vulnꝰ peccati. ſic inſtitutū fuit poſt pctm̄
tpe legis nature. ſm aūt determinatōẽ ꝑſonaꝝ in
ſtitutōẽ habuit in lege moyſi.

¶ Que ſunt cauſe inſtitutōis mr̄imonij. Rn̄. ſm
Ray. due ſunt pncipales. ſ. ſuſceptio ſobolis edu-
cande ad cultū dei. Gen̄. j. Creſcite ⁊c̄. Et vitatio
fornicationis: ꝑ me Cor̄. vij. Secundarie ꝟo mul-
te ſunt. vt qn̄ꝗ pacis reformatio. pulcritudo vxo
ris. diuitie ⁊ hmōi.

¶ Nunqd tenet mr̄imoniū non factū cauſa ꝓlis
ſꝫ ꝓpt̄ ſecūdarias cās nūc dictas. puta. ꝓpt̄ pulcri-
tudinem diuitias ⁊ hmōi. Rn̄. ſm Ray. ſic. Suf
ficit eīm ꝙ ꝯ̄hēre intendunt. ⁊ ꝯſentiunt ꝑ ꝟba de
pn̄ti. xxxij. q. ij. ſolet. Deutꝰ. xxj. Si videris mulie-
rem pulcram ⁊c̄.

¶ An aūt talis ꝯ̄hens pncipaliter ꝓpter ꝑ̄dictas
cauſas. puta. pulcritudinem. diuitias ⁊ hmōi pec-

cet mortaliter. Quidam dicunt ꝙ ſic. ſicut ſi quis principaliter baptizaret̃ ꝓpter ſanitatem. vel queſtum faciendum: nõ curans de gratia baptiſmali non eſſet hoc ſine ꝯtemptu ⁊ iniuria ⁊ irreuerentia: ⁊ ab vſu ſacramenti. Sed Archi. floren. dicit. ꝙ iſta ſententia eſt multũ dura ⁊ multos inuolueret. ⁊ videt̃ eſſe ꝯ͞ illud qđ habet̃. iij. Regũ. j. c. vbi dauid. Abiſac ſunamitẽ duxit in vxorem vt ſoluz calefaceret eum. ⁊ nõ ſpe ꝓlis. nec timore fornicationis. q: nõ cognouit eaz. nec tñ peccauit. Addit tñ Archi. flo͛. ꝙ dato ꝙ ꝯ͞here ꝓpter voluptatem principaliter eſſet pctm̃ mortale: non tñ cognoſcere ꝓpter voluptatẽ eſſet mortale. dũmodo nõ eſſet factur⁹ cum alia. q: nõ eſt ita damnabilis abuſus rei ꝯmunis: ſicut rei ſacre: ſicut bibens cum cipho ꝯmuni ꝓpter voluptatem nõ eſt in ſe niſi veniale: ſ; nõ ꝓpter hoc ſequit̃ ꝙ portans calicem ad tabernam ad bibendũ ꝓpter voluptatẽ q̃n peccet mortaliter. Et hoc ꝓpter abuſum rei ſacre. Qui autem ꝯ͞hit matrimoniũ ꝑ verba de pñti ꝓpter finem indebitum abutit̃ re ſacra: q: eſſentia ſacramenti ibi ꝯſiſtit. Sed q̃ cognoſcit vxorem ſuam fine indebito abutit̃ re nõ ſacra. i. muliere. q: eſſentia ſacramẽti tranſijt. vnde nõ adeo peccat. Et eſt ar. ꝙ ſi iudex pena pecuniaria punit malefactores: dum tñ eſſet al's puniturus. licet querat pecuniaz nihil cogitans de actu ⁊ de iuſticia: dum tñ non ſit facturus iniuſte: non eſt niſi veniale. Nam ſi preponeret expꝛ̃ſſe vel explicite pecuniam. nõ eſſet excuſat⁹ a mortali. Et nota hoc ꝓ iſtis dominis tpalib⁹ q̃ puniunt pecunialiter delicta ſuoꝝ ſubditoꝝ. nam ſi hoc faciunt principaliter ꝓpter cupiditatem. al's non facturi nec punituri per predicta peccãt mortaliter.

¶ An aũt ꝯtrahens matrimoniũ in peccato mortali peccet mortaliter. Rñ. Pe. de pal. in. iiij. dicit ꝙ ſic. dato etiaz ꝙ eſſet ꝯtrit⁹. ⁊ ſic ſm eum reqrit̃ vltra ꝯtritõem etiam ꝯfeſſio. Alijs tñ videt̃ ꝯ͞riũ. qđ eſt ꝯmunius.

¶ Que ſunt bona matrimonij. Rñđ. ſunt principaliter tria. ſ. fides. ꝓles ⁊ ſacramentum. In fide attendit̃ ne cum alio vel alia ꝯmiſceat̃. In ꝓle. vt amanter ſuſcipiat̃: ⁊ religioſe educet̃. In ſacramẽto: vt matrimoniũ nõ ſeperet̃. Et p̃dicta tria adeo ſunt ſubſtãtialia ꝯiugio ꝙ ꝯditio ꝯ͞ aliqđ iſtoꝝ appoſita viciat ꝯ͞ctum matrimonij. extra de ꝯdi. appo. c. fi. ⁊ ibi Panor. ponit regulam in materia matrimonij. ꝙ oĩs ꝯditio appoſita ꝯ͞ ſubſtantiã mrĩmonij viciat mrĩmoniũ ⁊ ñ viciat̃. Et ponit exemplum de eo qđ accidit in facto. Quidaz hñs ſuſpitionem de incõtinentia futura mulieris ꝯ͞xit ſecũ cum ꝯditione. ꝙ ſi ꝯmitteret adulteriũ liceret ſibi recedere a mrĩmonio ⁊ aliaz ducere. Certe non eſt ibi matrimoniũ.

¶ Utrum intentio non ſeruandi fidem viciet matrimoniũ. Rñ. ſm Guil. ſi aliquis ꝯtrahit matrimoniũ: non habens ꝓpoſitũ ſeruandi fidem ſ; adulterandi. nihilominus tenet matrimonium. dum tamen hoc nõ deducat̃ in pactum. Si autem deducat̃ in pactum vt ꝙ liceat adulterari. vel ꝙ proſtituat vxorem. non contrahitur matrimonium. c. fi. de condi. appo. Sed de hoc dicet̃. j.

¶ Utrum intentio non exigendi debitum viciet matrimoniuz. Reſpon. Panormitanus in ca. cõmiſſum. extra eo. ꝙ non. dummodo hoc ꝓpoſitum non deducat̃ in pactum expreſſum. Et ſic intellige. d. c. fi. Et ex hoc innuit̃ ꝙ inter beatam virginem ⁊ ioſeph fuit veꝝ matrimonium. licet beata virgo animo in copulam non conſenſerit. Et hoc facit ad queſtionem quotidianaz. Nam multi habentes filios ex concubinis: ⁊ amore ꝓlis legitimande inducunt̃ in articulo mortis cum omnino deſperent de ſalute ⁊ de morte ſint ſecuri ad cõtrahendum cum illis matrimoniuz. nunq̃d inter eos ſit veꝝ matrimoniũ cum non videat̃ ꝯſenſus in copulaz. Et certe per predicta videt̃ dicendum ꝙ ſic.

¶ Utrum intentio non habendi ꝓlem excludat matrimoniũ. Rñ. ſm Pe. firma intentio ꝓlẽ euitandi excludit mrĩmoniũ. Dico maxime ſi deducat̃ in pactum. ſ; tamen intentio nõ educandi ꝓlem non excludit.

¶ Que eſt differentia inter matrimonium legitimũ ⁊ ratum. Reſpon. ſm Ray. matrimoniũ legitimum ⁊ non ratum eſt. quod legali tñ inſtitutione vel ꝓuincie morib⁹ inter infideles contrahitur quod ideo dicit̃ non ratum. quia ſine fide tñ. Ratum ṽo ⁊ non legitimum eſt: quod inter fideles ⁊ legitimas perſonas: ſ; ſine legitima ſolennitate cõtrahit̃. Quoddaz ṽo eſt legitimũ ⁊ ratũ: qđ inter fideles ⁊ legitimas perſonas ⁊ cũ legitima ſolennitate ꝯtrahit̃.

¶ Utrum ꝯcubitus ſit de integritate matrimonij. Reſpon. ſm Ri. in. iiij. ꝙ matrimoniũ dupliciter poteſt ꝯſiderari. Aut ꝙ̃tuz ad eius perfectõz primam: que eſt perfectio eſſentialis. Et ſic carnalis copula: non eſt de eius integritate. quia ſine ea eſt mrĩmoniũ ratum. Aut ꝙ̃tum ad eius ꝑfectõz ſcđaz q̃ eſt ꝑfectio aliq̃ mõ accidental'. Et ſic copula carnalis eſt de eius integritate: ꝑ illaz eñ efficit̃ matrimonium conſummatũ. Sicut dicit̃ ꝙ puer per eius deductõz ad quantitatem perfectam. efficit̃ vir ꝯſummatus qui tñ puer exiſtens totam h; ſuam perfectionem in eſſe primo: que reſpicit hominis eſſentiam.

¶ An aũt appellatõe viri ⁊ vxoris veniant ſponſi q̃ ſolum ꝯ͞xerunt matrimoniũ per verba de pñti abſq; carnali copula. Reſpondeo. Panormitanus in ca. ex publico. de ꝯuerſione ꝯiug. ꝑ tex. illũ dicit. ꝙ appellatione viri ⁊ vxoris intelligit̃ de his q̃ matrimoniũ ꝯſummauerũt: non aũt de his qui solũ ꝯ͞xerunt per verba de pñti. Quod facit ad. q. in qua al's in ciuitate ſenaꝝ dicit ſe ꝯſuluiſſe. Statuto ill⁹ ciuitatis cauet̃. ꝙ vxore decedente ſine filijs maritus lucret̃ dimidiam ꝑtem dotis.

¶ Contigit iuuenem ꝯ͞xiſſe matrimonium ꝑ verba de pñti cum q̃dam puella ⁊ matrimonio non ꝯſummato puella deceſſit: querebat̃. vtrũ ſponſus deberet lucrari dimidiam dotis. Multi dixerunt ꝙ ſic: fundantes ſe. q: matrimoniũ dicit̃. ⁊ ꝯiuges

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

appellant͂ interueniente conſenſu de preſenti.naȝ
ꝯſenſus facit matrimoniū.xxvij.q.ſecunda.ſuffi-
ciat. Item nō poſſunt tales dici ſponſi cū reſiſtat
ethimologia vocabuli. Dicunt͂ eñ ſponſi quaſi ꝓ-
miſſi a ſpondeo.es.ȝ ea que ꝯtraxit ꝑ verba de pñ
ti nō poteſt dici ꝓmiſſa. Et ꝑ ꝯñs non ꝯgrue ap-
pellat͂ ſponſa. Sed in ꝯtrarium facit ſingulariter ille
tex.ex publico.naȝ cum appellatione mr̄imonij ⁊
ꝯiugum qñq̧ intelligat͂ de mr̄imonio ꝯſummato
Et de his q̄ mr̄monium ꝯſummauerūt.⁊ tale mr̄i-
moniū dicit͂ magis firmū.ꝗ in hac materia odioſa
vbi ſponſa ſine cā ꝑdit dimidiū dotis:debem⁹ in-
telligere verba in potiori ſignificato.ar.§.ȝ quoti-
ens.inſti.de iure naturali. Item ex ꝯmuni vſu lo-
quendi niſi ſi ſponſa ſit cognita:nō amittit nomē
ſponſe.ꝓ hoc tex.in.d.c.ex publico.ibi a viro de-
ſponſata. Ad hoc etiam facit:ꝙ vbi in lege nō ex-
primit͂ cā debemus cāȝ legis ꝯiecturari. ⁊ ad eius
lites reſtringere ⁊ ampliare diſpoſitōȝ legis.iuxta
theoricam doct.in.l.non dubium.C.de legi. Sed
cauſa deferendi tale lucrum marito nō potuit eſſe
alia ꝗ.ꝓpter nimiū ſumptū quem maritus facit in
ducendo vxorem ad domū.que cā ceſſat in ſponſa
nondū traducta ad domū viri.⁊ ꝑ ꝯñs debet ceſ-
ſare diſpoſitio ſtatuti. Nam ſi lucꝝ ꝯtingeret ꝓpt͂
affectum ꝯiugalem.ſtatutū dediſſet ꝯſimile lucrū
vxori ꝑ mortem mariti.vnde ſi lucrum eſſet pari-
ter vtriq̧ ꝯmune:tunc bene crederem ꝙ ꝯphen-
derent͂ ſub v̄bis ſtatuti ſponſus ⁊ ſponſa ꝑ verba
de pñti. Et ſic intelligerem.l.deo nobis.C.de epi.
⁊ cle. Vnum tñ ſemꝑ notabis ꝙ in materia larga
appellatione mariti ⁊ vxoris veniunt etiaȝ ſponſi
ꝑ verba de futuro vt ſingulariter ꝓbat͂ in.l.non
ſine.C.de bo.q̄ li.ȝ Bar.in.l.nihil.ff.reꝝ amo.in
terminis queſtionis ꝓpoſite tenet contrarium:dū
modo matrimoniū fuerit contractum ꝑ verba de
p̄ſenti:etiam ſi cum ea non habitauerit allegat ad
hoc.d.l.nihil. Ideȝ videt͂ tenere Bal.in.l.deo no
bis.C.de epi.⁊ cle.licet contrarium teneat in.l.nō
ſine.C.de bo.que.li. Cy.autē.in.l.vnica.C.de rei
vxo.actio.videt͂ tenere opinionē Panor.⁊ dicit ꝙ
tale ſtatutum eſt ferrarie.⁊ hoc factū fuit ꝓpter ex-
penſas q̄s facit maritus in vxore ⁊ ꝓpter nuptias
⁊ hec opinio videt͂ rationabilior.

¶ Et ꝑ p̄dicta determinat͂ alia queſtio. Statutū
dicit. Mulier maritata nō admittat͂ cum fratrib⁹
ad ſucceſſionem patris. Quidaȝ deceſſit relictis fi-
lijs maſculis ⁊ filia deſponſata ꝑ verba de futuro
Querit͂ nunq̄d iſta debeat excludi a ſucceſſiōe pa
terna. Rñō. Panor.ſuꝑ rubrica de ſpon.dicit.ꝙ
nō.ex quo agit͂ de odio.appellatione maritate nō
venit ſponſa. Secus ſi ageret͂ de fauore.ꝓ hoc bo
nus tex.in.d.l.nō ſine.⁊ vide bonam glo.inſti.de
nup.§.ſi vxor. Ideȝ tenet Cy.in.d.l.nō ſine. Idē
Ja.de are.⁊ Pe.

¶ Querit͂ de alia q̄ōne notabili. Statutum ciui-
tatis diſponit ꝙ ꝯtrahens mr̄imoniū cū filiafa.ſine
ꝯſenſu patris incurrat certam penaȝ. Titius ꝯtrahit
ꝯ ſtatutū.ꝯuenit͂ ad penaȝ. An iudex eccleſiaſtic⁹
poſſit inhibere ne ꝓcedat. So.hec.q.fuit diſputa-
ta bononie ⁊ determinatum fuit ꝙ non:ꝓut reci-
tat Ge.in.c.ſtatutū.el.j.de hereti.li.vj.q: iuriſdi-
tiones ſunt diſtincte de iudi.nouit. Item q: ſtatu
tum eſt vtriq̧ iuri ꝯſonū.xxxij.q.ij.honorant͂.nec
eſt ſuꝑ ſubſtantiam matrimonij:ȝ ſuꝑ formaȝ ꝯtra-
hendi. Item licet lex poſitiua legem diuinaȝ tolle-
re non poſſit:illaȝ tñ diſtinguit ⁊ modificat. Item
hoc ſtatutū viget quaſi in omnib⁹ ciuitatib⁹ italie.
In cōtrariū facit:q: poſſet filiafa.v̄go vel vidua eſ-
ſe quadragenaria vel vltra.vnde videret͂ abſur-
dum ꝙ ſine patris ꝯſenſu non poſſet habere viꝝ
metu pene. Et negari nō poteſt q̄n iſte metus im
pediat matrimoniū ꝯtrahendum directe vel indi
recte:ergo non debet valere.⁊ iſtam opinionē te-
net ibi gemini. Et ꝓ hac opinione facit q̄d notat
Panor.in.c.j.de ſponſa.in ſimili q̄ōne. Statuto
cauet͂ ꝙ ꝯtrahens matrimoniū cum puella añ.xxv.
annū ſine ꝯſenſu duoꝝ agnatoꝝ incidat in certaȝ
penam.vel ꝯtrahens matrimoniū abſq̧ pñtia.x.
ꝑſonaꝝ.incurrat certam penā:nunq̄d valeat ſta-
tutum. Et ꝯcludit Panor.de mente Jo.an.ꝙ ta-
lia ſtatuta non tenent.q: ꝑ hoc intimidat͂ mr̄imo-
nium q̄d debet eſſe liberꝝ.licet Gaſpar de cal.tenu
erit ꝯtrarium.

¶ An aūt ꝯſuetudo patrie poſſit diſponere circa
matrimoniū. Reſpon. Panor.vbi ſ.refert Inn.
tenere ꝙ circa ſubſtantiaȝ matrimonij diſponere
nō poteſt.ȝ circa dotem forte ꝙ ſic. D.an.lat⁹ dic͂
ꝙ aut ſtatutuȝ patrie diſponit circa ſubſtantialia
matrimonij. Puta.inualidando ꝯtractum.vel inua
lidando ꝑſonas.⁊ non valet ſtatutum vt in.d.c.j.
Ex quo poteſt notari ꝙ leges ciuiles ꝓhibentes
matrimoniū inter tutorem ⁊ pupillam.rectorē ꝓ-
uincie ⁊ ꝓuincialem ⁊ inter ſimiles ꝑſonas:nō te-
nent. Idem tenet Fed.de ſe.dicens.ꝙ ſtatuta ⁊ le
ges laicoꝝ circa matrimoniū:nullius ſunt momē
ti.q: hec materia nō eſt d̄ foro ſeculari:ȝ eccleſiaſti-
co. Qñq̧ ſtatutū diſponit circa penaȝ erga ſubſtā
tialia matrimonij. Et ſi hoc facit apponendo pe-
nam de nouo.⁊ ſic inferendo damnū:non tenet.
vt in exemplo ſ.poſito. Qñq̧ v̄o ſtatutū imponit
penam auferendo lucꝝ:q̄d lex ſecularis attulerat.
Et tunc tenet.d. An.ꝙ valeat ſtatutum. Et hoc
ſequendo glo.ordinariaȝ Jo.an.in ca.cum ſcdm le-
ges.de hereti.li.vj. Sȝ glo.eſt in contrariū.xxxvj.
q.ij.de puellis. Hoc idem ſentit Fede. Et hoc pl⁹
placet Panor. Qñq̧ ſtatutum laicoꝝ diſponit cir
ca dotem.⁊ valet ſ.dicit Innoc. Quandoq̧ circa
ſolennitates. Et tenet etiam.d.an.tunc valere ſta
tutum. Et peccant non ſeruantes illam ſolennita-
tem. Sed Panormitanus dicit ꝙ doc.ibi non lo
quunt͂ de ſtatuto:ȝ de conſuetudine patrie.vnde
dicit ꝙ ſtatutum tale laicoꝝ eſt nullum.quia ma-
teria non pertinet ad laicos. Secus de conſuetu-
dine.quia in ea interuenit conſenſus epiſcopi ⁊ cle
ricoꝝ.vnde non ſeruantes talem ꝯſuetudinē ſalteȝ
qñ eſt talis ꝙ ex eius p̄teritione eccl̄a reddat͂ incer
ta de ꝯtractu:peccant mortalit͂. Et ſic intellige dicta
doctoꝝ in.d.c.j.

¶ Sed dubitat͂ circa predicta. Quid ſi conſue-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tudo mariti ⁊ vxoꝛis eſt diuerſa. Pone. floꝛentin⁹
ꝯtraxit matrimoniū cum ſenenſi ſenis. Et eſt alia
ꝯſuetudo ſenenſis a floꝛētina. nunqd attendem⁹
ꝯſuetudinem vbi mr̄imoniū eſt ꝯtctum. vel ꝯſue-
tudinem mariti. Rn̄. Panoꝛ. in. d. c. j. dicit. ꝙ aut
ꝯſuetudo diſponit ſuꝑ ſolennitate ꝯhendi. ⁊ dꝫ ſꝑ
obſuari ꝯſuetudo patrie vbi matrimoniū ꝯtrahi
tur. etiam ſi ambo ꝯhentes ſint floꝛeñ. qꝛ non dn̄t
ꝑegrini violare ꝯſuetudinē patrie cū ſcandalo ali-
oꝝ. viij. di. que ꝯ. Aut ꝯſuetudo ſeu ſtatutum di-
ſponit ſuꝑ execucione. vel ſuꝑ alijs obſuandis p⁹
ꝯtractum. Et debet attendi conſuetudo domicilij
ipſius mariti. l. fi. §. Item reſcripſerunt. ff. ad mu-
ni. vnde animi deſtinatione matrimoniū ꝯtctum
videt̄ in domicilio mariti. ar. in. c. romana. §. con-
trahentes. de fo. ꝯpe. li. vj. vnde ſi conſuetudo vel
ſtatutum domicilij mariti habet. ꝙ maritus ſuꝑ-
uiuens debeat lucrari dimidiam dotis. ſuabit̄ ibi
illa conſuetudo. licet in loco vbi fuit ꝯtctum matri
moniū ſit alia ꝯſuetudo. vel ſtatutuꝫ. Et hec ſunt
de mente Bar. in. l. exigere. ff. de iudi. Idem ſeq̄-
tur in effectu. d. an. in. d. c. j. qui dicit ſe putare. ꝙ
ſi maritus mutaret domicilium poſt contractum
matrimonium. ꝙ attendet̄ conſuetudo domicilij
tempoꝛe contractus ⁊ non domicilij vbi diſſolui-
tur matrimonium. quia debet attendi locus vbi
oꝛta eſt obligatio, et nō vbi recepit purificatio-
nem.

Matrimoniū ſecundo.

Quis poſſit ꝯhere. Reſpondent doct.
etas apta in puero eſt annoꝝ. xiiij. ⁊ in
puella. xij. extra de deſpon. impu. c. puberes. ⁊ c.
ꝯtinebat̄. Et ſi ante ꝯhunt non eſt matrimoniū:
niſi eēnt ꝓximi pubertati ⁊ malicia ſuppleret eta-
tem. ex̄ de deſpon. impu. c. de illis. el. ij.

¶ Sꝫ querit̄: qꝛ. d. c. de illis. req̄rit duo. ſ. ꝙ ſint
ꝓximi pubertati. ⁊ malicia ſuppleat etatē. an am-
bo req̄rant̄ de neceſſitate. Rn̄o. Panoꝛ. in. d. c. de
illis. dicit. Si incipit̄ a primo. ſ. a ꝓximitate puber
tatis neceſſario requirit̄. Scd̄m. qꝛ ꝓximitas eta-
tis ſola non ſufficit ad ꝯhendum matrimonium.
ꝫ etiam neceſſario req̄rit̄ ſcd̄m. ſ. malicia. Et quo
ad hoc exponit̄ malicia. i. vigoꝛ naturalis ſeu potē
tia coeundi. vt colligit̄ ex dicto tex. Ibi potuerint
ꝯiungi. nō enī ſufficeret malicia in reb⁊ agēdis. vt
in. c. puberes. de deſpō. impu. Sꝫ ſcd̄m bene ſuffi
cit ſine pmo. dūmodo ſint doli capaces. ita ꝙ po-
tuerint diſcernere vires mr̄imonij ſic ꝺ illo puero
ix. annoꝝ q̄ reddidit nutricē ſuam p̄gnantē. vt di
cit glo. xx. q. j. in ſumma. Sꝫ diſceptatio nō modi-
ca eſt int̄ doc. quō depꝛhendat̄ potētia iſta coeūdi
q̄ hēat ſupplere defectū etatis. Quidaꝫ enī dicunt
ꝙ req̄rit̄. ꝙ vere int̄ eos copula inceſſerit. qō etiā
ſeq̄t̄ Ho. ꝫ Goff. Inno. Abb. ⁊ Jo. an. tenēt op-
poſitū dicētes ſatis eſſe ꝙ potuerint ꝯiūgi. Quid
enī ſi minoꝛ ānis. xiiij. alias mulieres cognouit. vl̄
ſi femina minoꝛ. xij. ab alijs fuerit cognita. certe ne-
mo negabit mr̄imoniū nō ꝯſiſtere inter iſtos. ex q̄
apparet eos potētes ad copulā. Et ꝑ hac ſnīa hēs

glo. in. c. vnico. de deſpon. impu. li. vj.

¶ Sꝫ maius dubium eſt qn̄ non ꝯſtat clare: ꝫ tn̄
ꝑ ſigna. puta. ex aſpectu coꝛpis. vel ex alijs ſignis
extrinſecis. mulier vel maſculus vꝛ apt⁹ ad copu-
lam. ⁊ ſentit Inno. hec ſigna ſufficere. Nō placet
Panoꝛ. ar. c. atteſtationes. de deſpon. impu. vbi
nixus ad copulam cū ꝯſenſu adhibito ꝓpe etateꝫ
legitimam ſufficit ad mr̄imoniū. Sꝫ ad p̄dicta vi
de Nico. de lyra. Exo. xxj. c. vbi dicit ſm̄ ra. Sal.
ꝙ oꝛtus piloꝝ ⁊ mēſtruoꝝ ſunt ſigna pubertatis
īmo mēſtrua dūtaxat ſufficiunt ad indicandum
pubertatem in muliere ſm̄ medicos. Et vbicūq
⁊ qñcunq mulier incipit hr̄e mēſtrua: ſemper eſt
apta ad generatōꝫ. A contrario. ſi non habet mē-
ſtrua nunq poſſet generare. Et ꝑ ꝯñs tunc mali-
cia non ſuppleret etatem. puer vō ſi eſt potens ad
emiſſionem ſeminis. dr̄ aptus ad matrimoniū ꝯ-
hendum. Et hoc nota.

¶ Qualiter aūt dꝫ intelligi. ꝙ q̄s ſit ꝓximus pu-
bertati. Glo. in. d. c. continebat̄. dicit qn̄ tn̄ diſtat
ꝑ ſex menſes. Et Panoꝛ. dicit. ꝙ hec glo. facit ad
ſtatuta. vt dicat̄ q̄s ꝓxim⁹ alicui etati. cum ab illa
diſtat ꝑ ſex menſes vel min⁹. Et bene facit. l. non
tm̄. ff. de excu. tu. q̄ ꝓbat ꝙ diſtans ꝑ ſex mēſes dr̄
ꝓpe illam etatem. Idem Ho. ⁊ Inno. ꝫ Panoꝛ.
dicit. ꝙ hoc ꝯmuniter nō tenet̄. vt eſt glo. in. §. fu-
rioſus. Inſti. de inuti. ſtip. ⁊ in. §. i ſumma. Inſti.
de ob. q̄ ex delic. naſ. q̄ dicunt. ꝙ maſculus dr̄ ꝓxi-
mus pubertati. cū eſt in. x. anno cū dimidio. Femi-
na vō: cum eſt in nono cū dimidio. Et eſt rō: quia
poſt puericiam q̄ ꝯtingit in. vij. anno. reſtant. vij.
anni vſq ad pubertatē in maſculo. vnde ex q̄ exce
dit medietatem hui⁹ tp̄is. vꝛ magis ꝓxim⁹ puber
tati q̄ infantie. ⁊ idem dic de femina.

¶ Vtꝝ aūt in vltima die. xiiij. anni. vel. xij. valeat
mr̄imoniū ꝯtcū. Rn̄. Panoꝛ. in. d. c. atteſtationes
dicit ſe credere ꝙ ſic: ſic̄ dicim⁹ in teſtamēto. l. q̄ eta
te. ff. de teſta. Et hoc fauoꝛe matrimonij.

¶ Quid aūt ſi minoꝛ ſeptēnio fuit cognita a ſpōſo
nūqd erit mr̄imoniū ꝯſūmatū. R°. Jo. ꝺ deo dic
ꝙ ſic. ꝫ Panoꝛ. in. d. c. ꝯtinebat̄ dic̄. ꝙ ſi puella fue
rit minoꝛ ſeptennio ꝙ q̄ntūcunq fuerit cognita
nō erit matrimoniū. qꝛ nō vꝛ hr̄e ꝯſenſum aptum
ad diſcernendū q̄d ſit mr̄imoniū. niſi eſſet multū
doli capax ⁊ diſcreta.

¶ An aūt habilis etate. puta. xiiij. ānoꝝ in puero
vel. xij. in femina impotēs tn̄ ad coeūdum valide
ꝯhat mr̄imoniū. Rn̄. glo. in. c. puberes. de deſpō.
impu. dicit. ꝙ habilis etate. impotens tn̄ ad coeū
dum valide non ꝯtrahit matrimoniū. ⁊ refert al's
tenuiſſe ꝯtrium. Et hanc opinionem doc. ibi ꝯmu
niter ſequūt̄: vt refert Panoꝛ. ibi repꝛobādo glo.
Ex quo enī hꝫ etatem legitimaꝫ ad ꝯhendum ma
trimoniū. nec appet de impedimento ꝑpetuo: te-
net matrimoniū. Al's ſequeret̄ ꝙ impotens ad co
eundum ꝓpter infirmitatem non poſſet ꝯtrahere
matrimoniū. vnde iſte adoleſcens dꝫ expectare vſ
q ad plenam pubertatem. ſcilicet. xviij. annoꝝ
que vocatur plena pubertas. Et ſi adueniente
tali etate non poteſt generare, ⁊ mulier inſtaret

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝑ diſſolutione: poſſet fieri diſſolutio. quia tunc p̄ſumeret̄ eſſe impedimentum ꝑpetuū. Et hec opinio doct. videt̄ equior ſm̄ Panormi. Sed opinio glo. forte eſt verior reſtringendo eam ad minorem ꝑut loquit̄. Nam etas ⁊ matrimonium ꝯſiderantur ex eo ꝙ ꝯmuniter accidere ſolet. Sꝫ ex quo clarum eſt ꝙ non poteſt generare: ergo nō eſt pubes reſpectu matrimonij. Poteſt ergo iſte aſſimilari impuberi.

¶ Vtꝝ furioſus poſſit ꝯtrahere. Rn̄. ſi non hꝫ lucidū interuallum ꝯtrahere non pōt. q꞉ ibi nō eſt ꝯſenſus. Idem dic de ebrio.

¶ Nunqd autem abſentes poſſint ꝑ ꝓcuratorē ꝯtrahere matrimoniū. Rn̄. poſſunt. Sicut Iſaac cū rebecca. xxxij. q. ij. §. cum dī. ſꝫ ⁊ non eſt idone⁹ ꝓcurator: niſi ſup hoc hēat ſpecialiſſimū mandatū. vt exprimat̄ ꝑſona cum qua dꝫ ꝯtrahi matrimoniū. vt in. l. generali. ff. de ri. nup. ⁊ i. c. fi. de ꝓcu. li. vj. Nec poteſt alium ſubſtituere. niſi ſit ei ſpāliter cōmiſſum.

¶ Quid ſi aliquis ꝯſentit in abſentem per verba de p̄ſenti. deinde mittit ꝓcuratorem ad eam. ⁊ anteꝗ̄ illa ſimiliter ꝯſentiat ipſe diſſentit. Et poſtea illa ꝯſentit: credens eum in primo durare ꝯſenſu. Reſpond. Aſten̄. li. viij. dicit. ꝙ ſi ille qui reuocauit mandatum ⁊ reuocatio peruenit ad ꝓcuratorem anteꝗ̄ illa cōſentiat: nihil actum eſt. ⁊ hoc eſt clarum. Si vo peruenit poſtꝗ̄ illa iam ꝯſenſerat. ⁊ de hoc poteſt fieri eccleſie fides: ſimiliter non tenet matrimonium. quia nec vere nec interp̄tatiue ꝯcurrunt ꝯſenſus. Si tamen ꝯſtaret eccl̄ie de primo ꝯſenſu viri. ⁊ de mandato ꝓcuratoris. ⁊ de cōſenſu mulieris ſubſecuto. ⁊ non ꝯſtaret de diſſenſu priuato. cogetur vir ꝓpter ꝓbationis defectum ꝯſummare matrimonium. q꞉ eccleſia non iudicat de occultis. Et ſic ſm̄ hoc diuerſimode diuerſa iura loquunt̄ de hoc. Et aliqua loquunt̄ in p̄mo caſu. aliqua in ſecundo. Si autem poſtꝗ̄ miſit ꝓcuratorem non ꝯſenſit nec diſſenſit. tradens forte factum hmōi obliuioni ꝓpter occupatiōeꝫ vel aliam cām. videt̄ ſimplr̄ ſtandum ꝓ matrimonio: tum ꝓpter eius fauorem. tum q꞉ nō hꝫ obicem ꝯtrarie voluntatis. ex̄ de re iud. duobꝫ. ⁊ ex̄ de bap. maiores. Idem Ray.

¶ Quid ſi eum qui ꝯtraxit peniteat anteꝗ̄ abſens ꝯſentiat. reuocatio tn̄ ad ꝓcuratorem vel abſentē nō venit cum quo ꝯtraxit. nunqd tenebit factum ꝓcuratoris. Rn̄. Aſten̄. vbi ſ. ꝙ non. q꞉ ibi deficit ꝯſenſus in idem tempus ꝯcurrens. ſine quo mr̄imoniū non tenet. xxvij. q. ij. ſufficiat. ar. aūt in ꝯtrarium eſt. ex̄ de ꝓcu. in p̄ntia. Sed hoc eſſe credim⁹ ſpāle in matrimonio. ſ. ꝙ matrimoniū non tenet. etiaꝫ ſi reuocatio non ꝑueniat ad ꝓcuratorem. dūmō de diſſenſu ꝯtrahentis conſtet. hec Innoc. ex̄ de ſpon. Iuuenis. ⁊ hꝫ ex̄ de ꝓcur. c. fi. li. vj. vbi dicit̄ ꝙ ſi ꝓcurator anteꝗ̄ ꝯtraxerit matrimonium a dn̄o fuerit reuocatus: matrimoniū poſtea ꝯtractum a ꝓcuratore non tenet. licet reuocationem hmōi tam ꝓcurator. ꝗ̄ illa cum qua contraxit prorſus ignoret.

¶ Sed cum non ſufficiat conſentire niſi conſenſus exprimat̄ ⁊ notificet̄ inter ꝯtrahentes. quomodo poteſt eſſe matrimoniū inter abſētes ꝑ ep̄lam vel nuncium: donec ille ad quem mittit̄ ep̄la. vel nuncius renotificauerit cōſenſum ſuum abſenti. Reſpon. Aſten̄. ꝙ quando ille cui mittit̄ nuncius ꝓcurator⁹ renotificat ipſi nuncio ſuum ꝯſenſum idem eſt ac ſi renotificaret mittenti. Quando aūt lr̄a mittit̄ per nuncium qui nihil ſcit de facto. ſed nudum miniſterium portandi lr̄am eſt ei commiſſum. tunc ſi ille vel illa cui mittit̄ hmōi lr̄a nulli notificat ꝯſenſum ſuum. Rod. credit ꝙ ꝗ̄tumcunꝙ ꝯſentiat: non eſt matrimonium ꝯtractum: ſed tunc demum cum nuncio notificauit cōſenſum. vel abſenti qui lr̄am miſit: vel etiam alij. ar. xxxij. q. ij. honorant̄. Et ſic habes ex p̄dictis. ꝙ ꝯtrahit̄ matrimonium per ꝓcuratorem. licet adhuc non venerit ad noticiam alterius. ſ. abſentis. Statim enim vt expreſſit conſenſum ſuum ꝓcuratori vel alij eſt matrimonium. quia ibi ſunt ſubſtalia matrimonij. ſ. ꝯſenſus expreſſus amboꝝ.

¶ Quid ſi dn̄s nuncij vel ꝓcuratoris iurauit nō reuocare: nunqd tenet reuocatio. Rn̄. Dir. li. j. ꝙ ſic. licet ſit piurus.

¶ Quot aūt modis ꝯtrahant̄ ſponſalia. Rn̄. Dire. ꝙ octo modis ꝯtrahunt̄ ſponſalia de futuro. Primo nuda ⁊ ſimplici ꝓmiſſione: vt cū vir dicit mulieri. Ego accipiaꝫ te in meā. ⁊ econuerſo. ex̄ eo. ſi inter. Scd̄o ꝑ fidei datōꝫ: ſeu iuramenti interpoſitōeꝫ. qd̄ idem eſt ſm̄ Tho. Tercio ſub ꝯditiōe: vt cū dicit vir. Accipiam te in vxorem ſi p̄ri meo placuerit. ex̄ de ꝯdi. ap. de illis. Quarto anuli ſubarratōe. xxvij. q. ij. ſi qs vxorem deſponſauerit. Quinto datione arraꝝ vel pecunia. vel alijs rebꝫ datis loco arraꝝ. C. de ſpon. l. arris. Sexto ꝑ nunciū vel ꝓcuratorē de hoc dictum eſt. Septimo ꝑ ep̄laꝫ ſiue lr̄aꝫ. ff. e. l. fi. ⁊ de hoc dictum eſt. Octauo ꝑ parentes: ſi fuerint filij p̄ntes ⁊ non ꝯdicant. vel ſi fuerint abſentes ⁊ ignorantes: dūmodo poſtea ſcientes ratificauerint tacite vel exp̄ſſe. ex̄ de deſpon. ipu. ſi infantes. li. vj. al's filij non obligant̄.

¶ Sꝫ qd ſi ſponſalia ꝯtrahant̄ ꝑ alios. vtpote ꝑ fr̄es vel auunculos. vel amicos. Io. an. ⁊ Ho. dicunt ꝙ eadem rōne ꝯtrahunt̄ ꝑ tales. ſicut ꝑ parentes. ex̄ eo. ad id. Sꝫ Direct. dicit ꝙ non ſm̄ Inno. de reſti. ſpoli. ex p̄te. Ideꝫ Al. Vin. Tan. Ber. ⁊ Gof. Nec ob. d. c. ad id. ſm̄ Innoc. quia ibi ad ꝑſuaſionem viri mulier alij nupſit. vel quia interuenit copula carnalis. Et ſic ratum habuit: licet ꝯ ꝓpriā voluntatem. Quam enī ꝑtātem habet frater me⁹ vel patruus. vel quicūꝙ alius me obligandi ſine mea expreſſa voluntate. vel ratificatiōe potiſſime vbi eſt caſus in quo verba reqrunt̄. ſicut eſt in ſpōſalibꝫ ⁊ matrimonijs. ex̄ eo. ſi inf. Sed de hoc dic vt in ſe. ca.

¶ Nota ſm̄ Iohan. anď. in ca. ꝓcurator. de ꝓcura. li. vj. modum contrahendi ſponſalia ⁊ mr̄imonium ꝑ ꝓcuratorem. Si ſponſalia: debent dicere. ꝓmitto tibi de mandato talis domini mei. et nomine eiuſdem. ꝙ ipſe te ducet in vxorem.

⁊ hoc in animam ſuam iuro. Et verſa vice puella reſpondebit. ꝓmitto tibi nomine domini tui recipienti. ⁊ ſibi ꝑ te. ꝙ ego ducam ipſum in viꝝ: niſi ſteterit per ipſum. ⁊ hoc iuro. In matrimonio de preſenti dicet. talis dominus meus mandat tibi. ꝙ ipſe per me: ſiue mediante me: ⁊ tibi nunciante accipit te: ⁊ ꝯſentit in te tanꝙ̃ in vxorem ſuaꝫ. ⁊ econuerſo rn̄debit puella. ⁊ ego te mediāte: dominum tuum recipio in viꝝ meum. cum ipſe te mediante me in ſuam recipiat. ⁊ in eum ꝯſentio tanꝙ̃ in dn̄m ⁊ maritum.

Matrimonium tercio.

M. Quō ꝯtrahit. Et querit̃ primo. vtrum per ꝯſenſum cōtrahat̃ matrimonium. Reſpon. ꝙ ad ꝯhendū mr̄imoniū reqrit̃ mutu⁹ ꝯſenſus. Ex quo em̄ vir ꝯſentit ꝑ verba de p̄ſenti in mulierem ⁊ econuerſo ſeu alia equipollētia verbis: ſtatim eſt matrimoniū.

¶ Sꝫ vtrum verba ipſa ſint neceſſaria. Rn̄. Panor. in. c. tue fraternitatis. extra eo. ꝙ ſolo ꝯſenſu legitimo ꝯtrahit̃ matrimoniū. Sed verba requirunt̃ quo ad ꝓbatiōem. Et intellige vel alia ſigna equipollentia. Et dicit̃ ſm Hoſtien̄. ⁊ ꝯmuniter moderniores verba nō eſſe de ſubſtantia etiam q̄ ad eccleſiaꝫ. ſꝫ ſatis eſt ꝙ qualitercūꝙ appareat de ꝯſenſu ꝑ ſigna. etiam in loqui valentibꝫ. Nam v̄ba ſolum exigunt̃ ad oñdendum ꝯſenſum. Ideo ſatis eſſe dꝫ ꝙ per ſigna appareat de ipſo ꝯſenſu. ad hoc facit. ex̃ eo. cū apud. vbi dicit̃ ꝙ ſufficit cōſenſus. Naꝫ illud dicit̃ ſufficere: quo poſito nihil aliud reqrit̃ ad ſubſtantiam actus. vt no. in. c. ſtatutum. de reſcriptis. li. vj. Item nullus tex. p̄ciſe requirit verba. Nec ob. d. c. tue. quia papa reſpōdet ꝯſultationi. Et ſic nō ponit ius de nouo. Et ꝑ hoc tollit̃ motiuū Inno. dum dicit ꝙ eccleſia hoc ſtatuit. Nam hoc ſtatutū nullibi habet̃. Nec ob. ꝙ matrimonium eſt ſacramētum: qđ requirit aliquod ſignum exterius. quia dico ꝙ bene habet ſignum vel nutum ⁊ hoc ſufficit. Et ſi obiciat̃ ꝑ predicta. ꝙ ſolus conſenſus ſufficit: ergo non requirit̃ aliquid aliud. Et ſic nec verbum. nec ſignum: ex virtute ſignificati dicti verbi ſufficit: vt dictum eſt. Reſpon. Panor. in. c. tua nos. extra eo. ꝙ hoc non obſtat. quoniaꝫ ꝯſenſus nō poteſt haberi niſi mediantibꝫ verbis vel ſignis. nam ſi vir ignorat mentem mulieris. ⁊ econuerſo. ibi nō eſt ꝯſenſus. id eſt ſimul aſſenſus ſꝫ diſſenſus ⁊ ſeparatus aſſenſus. Glo. etiam Ray. dicit ꝙ ſi puella loqui verecundat̃. ⁊ tn̄ patit̃ ſe ſubarrari. vel patit̃ ſe dotari. ipſa taciturnitate ⁊ patientia ꝯſenſus eius exprimit̃: q̄uis lingua taceat. Tho. etiam dicit ſufficere in hoc caſu ꝙ non contradicat. Si autem nulla ſint indicia de conſenſu eius. non eſt preſumendum de matrimonio. Dicit etiam Thomas ꝙ ſi quis ſcribat voluntatem ſuam ſine verbis videt̃ ſufficere.

¶ Quid ſi q̄s dicat. volo te decetero hr̄e in vxorē: vel volo ꝙ tu ſis mea vxor. Reſpon. ſm Panor. in. c. ex parte. extra eo. ꝙ qn̄ꝙ verba in ꝯtu conſerunt̃ de preſenti. ⁊ tunc indubie illico contrahit̃ matrimonium. vt ſi vir dicat: accipio te in vxorē. ⁊ econuerſo. vt in. c. pe. ex̃ eo. Quandoꝙ verba ſonant in futuꝝ. Et tunc aut denotant principium actus. ⁊ tunc ſoluꝫ ꝯhunt̃ ſponſalia de futuro. vt ſi dicit̃. Promitto ꝙ te ducam in vxorem. vel me ducturꝝ talem. vel quid ſimile. ⁊ iſte eſt caſus capituli de illis. extra eo. Quandoꝙ verba ſonant in futuꝝ: ſꝫ denotant executiōem actus ꝯſummati vl̄ perfecti. Exemplum. ꝓmitto ꝙ habebo te ꝓ legitima vxore. nam nō poteſt haberi ꝓ legitima vxore: niſi precedat matrimonium. Hec enim verba ⁊ ſimilia denotant executionem matrimonij. vnde tacite ex quo ſe obligat ad executionem: videt̃ de preſenti contrahere. ꝓ hoc facit qđ notant docto. in. c. cum. M. de conſti. vbi dicunt. ꝙ ſi p̄benda que ſolet conferri tm̄ canonico. ſi confert̃ extraneo: videt̃ tacite collatus canonicatus. Et hoc ꝓcedit. maxime ſi apponatur hoc verbum. ab hoc tempore. vel decetero. nam immediate ſe obligat ad executionem matrimonij. ergo tacite tunc contrahit de preſenti. Sed idem eſt etiam ſi non apponantur illa verba denotantia extremitatem tēporis. quoniam ſi in obligatione non apponatur dies videt̃ incōtinenti obligatio ꝯta. l. in omnibꝫ ff. de re. iu. Et iſte eſt ꝓprie caſus. d. c. ex pte. Et hec ꝓcedunt niſi hec v̄ba denotātia executōꝫ. ſequantur ſponſalia de futuro. vtputa. Promitto ꝙ ducam te in vxorem. ⁊ tenebo te ꝓ legitima coniuge. Nam ꝑ v̄ba p̄cedentia reſtringunt̃ ſeq̄ntia in tēpus matrimonij ꝯti. ſ. cū mr̄imoniū ꝯtum erit.

¶ Et ꝑ hec p̄t decidi qđ ſatis dubia. Quidaꝫ dixit mulieri. ꝓmitto tibi ꝙ non hēbo aliaꝫ mulierē in vxorem niſi te. nunq̄d ſit mr̄imoniū. Io. an. in addi. ſpe. ſentit mr̄imoniū eſſe ꝯtum. q: dictio: niſi: cum ſequit̃ negatiuam facit poſitōꝫ. vt notat glo. in regula petm̄. de re. iu. li. vj. D. an. videt̃ ſentire oppoſitum dicens ꝙ dictio: niſi: facit qn̄ꝙ poſitionem ſm habitum. qn̄ꝙ ſm actum. vn̄ cum illa v̄ba ſint de futuro. ꝙ non habebo aliaꝫ niſi te. vr̄ ſe diſponere ꝙ in futuꝝ ſi eſt ꝯcturus: ꝯhet cum illa Sꝫ ſi v̄ba fuiſſent ꝓlata de p̄nti. vt q: dixit. nolo aliam hr̄e in vxorem niſi te. tūc dictio niſi: denotat actum de p̄nti. ſꝫ ꝑ p̄dicta videt̃ ꝯcludēdum ꝓ prima opinione. Nam ſi dixiſſet ꝓmitto ꝙ te hēbo in vxorem: ſtatim eēt mr̄imoniū. ergo idem ſi dico ꝙ non hēbo aliam niſi te. Naꝫ vr̄ velle ꝙ iſtaꝫ hēbit in vxorem. g̃ incōtinenti: cū non ſit appoſita dies. hec Panor. Opinio tn̄. d. an. vr̄ ſatis rōnabil̄.

¶ Quid ſi dicat vir. ꝓmitto tibi ꝙ ſemper prouidebo ſicut vxori. ⁊ illa ſimilia reſpondet. Reſpondeo ſm Hoſtien̄. niſi aliud ꝓteſtentur ꝓ matrimonio iudicabo.

¶ Quid ſi dicat. ꝓmitto ꝙ nō dimittam te ꝓ meliori vel peiori. Rn̄. ſm Hoſti. ꝓ matrimonio iudicabo. tamen ſm conſcientiam intentioni eoruꝫ ſtandum eſt. In foro autem ꝯtentioſo. ſtandum eſt ꝯmuni ſignificationi verboꝝ. ſeu iuril̄ interp̄tationi. vt in. c. j. ex̃ eo.

¶ Quid de illis qui poſt datam fidem de ꝯhen-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

do dicunt. Bibamus in nomine matrimonij. vel oſculemur nos inuicem. nunqd ꝯtrahitur mrimonium. Rñ. ſm. vv. Credo ꝙ non. niſi hoc agẽdo voluerint recedere a ſponſalibꝯ de futuro ⁊ ꝯtrahere de pñti. nam qḋ dicunt noĩe mrimonij intelligendum eſt ꝯtrahendi potius ꝙ̃ ꝯtracti. cũ ante actũ nõ ſit de mrimonio ſ; de ſponſalibꝯ. ⁊ hoc niſi de ꝯtraria intentione ꝯſtet.

¶ Quid ſi nihil actum ſit de ſponſalibꝯ ſ; ſimpliciter vterq; dicat dicta vba ⁊ ſeqtur oſculum de cõi cõſenſu. Rñ. ſm vv. credo ꝙ ſi ꝯtrahẽtes ꝑ hoc intẽdebant ꝯtrahere: matrimoniũ ꝯtractum eſt. Ad iudicandum aũt de intentione: recurrendum eſt ad circũſtantias vboꝝ ꝓcedentium ⁊ ſubſeqntiũ ⁊ hmõi indicia. ꝙ ſi nulla appareant: non credo ꝙ ſit matrimonium. ⁊ preſertim ſi vterq; vel alter negat ſe intentionem habuiſſe ꝯtrahendi. aut ſi alter ad ſecunda vota tranſierit.

¶ Pone ꝙ qdaꝫ in pñtia plurium ſoroꝝ dicat eis Promitto vobis: ꝙ vnam ex vobis ducaꝫ in vxorem. ⁊ omnes rñdent placet ⁊ ita iuratur. poſtea cognoſcit vnam: nunqd eſt matrimoniũ? Rñ. Hoſti. ꝙ ſic. q2 ipſo facto ꝯſentit. ſ; glo. in. c. ex lrĩs. el. ij. de ſpon. tenet ꝯtrarium. vt nec vtute ſponſalioꝝ. nec virtute mrimonij cogatur illam ducere. Sponſalia enĩ ſꝑ fuerunt nulla. Cum enĩ nõ poſſint ꝯſiſtere ex pte vnius tm̃: oportet dicere ꝙ cum omnibꝯ ſororibꝯ ſponſalia eẽnt ꝯtcta. ⁊ ſic nullam poſſet ducere obſtante publica honeſtate. Et hanc opi. glo. tenet Jo. an. Sꝫ hec omnia tolluntur ſm Ho. q2 fatẽdum eſt ſpõſalia a principio fuiſſe incerta ⁊ ſub qdam tacita ꝯditione ꝙ ꝓmittit accipe quam elegerit. ⁊ iõ nõ naſcitur publica honeſtas. nec eſt veꝝ dicere etiam ꝯſenſum de pñti adeſſe: ſ; copula ſubſecuta opatur purificatõꝫ illius tacite ꝯditionis. q2 videtur tunc ꝯſentire ⁊ eligere iſtam. Et hãc opi. Ho. ſequitur Panoꝛ. in. d. c. ex lrĩs. Nam in dubio non dꝫ ꝓſumi duplex pctm̃. ſ. ſtupri ⁊ piurij. ſ; potꝰ in fauorem matrimonij debemꝰ ꝓſumere copulam fuiſſe licitaꝫ. Et ꝙ voluerit ille adimplere iuramẽtum ſuum. Naꝫ in dubio ſꝑ iudicamus ꝓ matrimonio. vt in. c. licet ex qdam. de teſti. Secus ſm Ho. ſi qs iurat ſe ducere vnam de certo loco. nã tunc cognoſcendo certam vel vnam. nõ videtur cũ illa ꝯtrahere: cum poſſit hoc caſu cũ alia ꝯtrahendo adimplere iuramentũ. Idem Panoꝛ. ſ; Car. in. d. c. ex lrĩs vt no. d. Jo. an. ibi tenet. ꝙ nec ptextu iuramenti. nec ſpõſalioꝝ. nec mrimonij iſta mulier cognita poterit petere hunc in viꝝ. q2 non interuenit ꝯſenſus mutuꝰ. nec vba ꝯtctus directe ſunt certa ad eam. copula aũt vbi ꝯtctus non ꝓcedit non inducit ꝯtctum. q2 tm̃ iuramentũ dirigit obligatõꝫ in deum. poſſet dici ꝙ iſto caſu. ex officio iudex cã ꝑiurij vitandi: poſſet cogere hunc ad ꝯtrahendũ. Opinio tm̃ Ho. videtur ſatis tolerabilis fauore mrimonij. Et ꝑ ꝓdicta patꝫ rñſio ad qõem. Quis ꝓmiſit duci Mli. accipere vnam ex ſuis ſubiectis. ⁊ ita iurauit. ꝯſummauit copulam cũ vna. Dic ꝙ hoc caſu nõ eſt mrimoniũ. vt dictũ eſt ſ. Et iõ eſt dria a ꝓcedenti. q. q2 ibi ꝓpter ꝯſummataꝫ copulaꝫ erat nata affinitas cum alijs ſororibꝯ. ⁊ ideo cogi dꝫ ꝯtrahere cũ illa. Secus in caſu nr̃o: q2 licet ꝯſũmet copulam cum vna ſubdita ducis. non ꝓpter hoc impeditur accipe aliaꝫ.

¶ Quid ſi qs ꝓmittit accipe vnam ex filiabꝯ ticij quam elegerit: ⁊ ipſe ꝯſentiunt. ⁊ interuenit iuramentũ: poſtea ſequitur copula cũ vna. An erit matrimoniũ. Hoſti. dicit ꝙ ſic. Et ita ꝯmuniter tenetur ſm. d. Jo. anto. in. d. c. ex lrĩs. q2 veꝝ eſt dicere ſingulas iſtas mulieres ꝯſenſiſſe ſub hac ꝯditione ſi eam elegerit. Sed copula habet vim purificationis ꝯditionis. c. de illis. de ꝯdi. ap. ergo tenet matrimoniũ. Et ſi dicatur. quare ſecus in qõne glo. D. anto. aſſignat rõnem. q2 ibi ꝯſenſus fuit nudus ⁊ purus. Et ideo rõne incertitudinis viciatur. hic autem fuit ſub cõditione ſubſpenſus. ⁊ ꝯtctus refertur ad tempus purificate ꝯditiõis. q2 ipſa purificatio ꝯditionis videtur ineſſe in ꝯtctu. ergo ex quo poſtea certaꝫ elegit. videtur ꝯſenſus ille fuiſſe certus a principio. Et iõ reſtaurat matrimonium per copulam q ꝯditõꝫ purificat. d. c. de illis.

¶ Vtrꝝ ꝯſenſus ad tp̄s faciat matrimoniũ. Rñ. ſm Pe. cum inſepabilitas ſit eſſentialitas mrimonij: iõ ad mrimoniũ reqritur ꝯſenſus ad inſepabilitatem. ⁊ ſi fit ad tp̄us nõ facit mrimoniũ. ex de cõdi. ap. c. fi. Hoc intellige ſi deducatur in pactum expreſſum ab ambobꝯ. Secꝰ ſi in corde retenta ſit talis ꝯditio. nam ꝯditio in corde retenta nihil opatur. Et hoc ſingulariter voluit Inno. vt dicit Panoꝛ. in. d. c. fi. vbi ſingulariter diſtinguit. ꝙ ſi vterq; ꝯiugum ꝯſenſit ꝯditioni appoſite ꝯtra ſbam mrimonij tũc mrimoniũ nõ tenet. Si aũt alter ꝯtradixit: tenet matrimoniũ ſi fuit ꝓceſſum ad ꝯſummatõꝫ ipſiꝰ. Idem dicit fauore mrimonij ſi alter tacuit. ⁊ ſic tacens hebitur ꝓ ꝯtradicente. Et no. bene hoc dictũ Inno. videtur enĩ ꝑ hoc velle ꝙ in alijs actibꝯ tacẽs videatur ꝯſentire ꝯtctui ſm ꝓteſtatõꝫ alteriꝰ: licet ꝓteſtatio ſit oneroſa ⁊ odioſa. vt dictũ eſt ſ. Electio ſecundo. Et dicit Ho. ꝙ hoc ſepe eſt ꝓdicandũ. ne ſimplices mulieres decipiantur. De. q. tm̃ principali vide. i. Papa.

Matrimoniũ quarto.

Matrimoniũ ſi fiat contra intentionem. Et queritur: ſi q ꝯtrahunt verbo ⁊ diſſentiunt animo nunqd ſit mrimoniũ. Rñ. ſm. vv. ſi vterq; vel alter animo diſſentiat: nõ eſt mrimoniũ. Si tm̃ de illo ꝯſtiterit: eccleſia ꝯpellet eos ſimul eſſe: cũ de intẽtione ꝯſtare nõ poſſit. vñ nec crederetur ei q dicit ſe nõ intendiſſe. q2 qlibet ſic poſſet dicere: ⁊ ſepararetur matrimonium. q2 vt di. ex de ꝓba. ꝑ tuas. nimis indignũ eſt iuxta legitimas ſanctiones. vt qḋ qſq; ſua voce lucide ꝓteſtatus eſt in eum caſum ꝓprio valeat teſtimonio infirmare. Si tm̃ ſignis euidentibꝯ appareat de ſimulatione: eccleſia non iudicabit matrimonium eſſe. al's verbis ſtabit. hoc poſſet intelligi. quando vterq; vel alter eoꝝ reclamaret ſtatim poſt tale matrimoniũ ꝯtctum ſe non ꝯſenſiſſe. vel fuiſſe deceptum. Secꝰ ſi ꝑ aliqḋ tp̄is interuallum notabile etiaꝫ iuraret ſe nunq; corde conſen-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſiſſe. vt dicit Ric. in. iiij. diſtinc. xxix. ar. primo. Et addit ꝙ tali perſone que conſenſit non eſt licitum cum alia contrahere illa viuente. quia ſi contraheret ſe periculo ꝓbabili exponeret. niſi in caſu ſupradicto: cum non conſentiens: qui verbis ſignificauit ſe conſenſiſſe: incontinenti reuocat. Et tūc perſona que conſenſit ſtare poterit verbis ſecundo prolatis. Nam hoc caſu credo quod perſone que conſenſit licitum eſt cum alia contrahere etiā priore viuente.

¶ Quid conſulendum eſt alteri coniugum. cum alter affirmat ꝙ nunꝗ ꝯſenſit. Reſpon. ſm Ri. in. iiij. diſtin. xxvij. ar. j. conſulendum eſt ei ꝙ hoc non credat. quia nec alteri coniugum in hoc tenetur credere dicto. c. per tuas. Si autem temerarie credat ꝙ alter coniunx verum dicat: durante iſta credulitate. non licet ei cum illo carnaliter commiſceri. nec ad petitionem ꝓpriam. quia credit ꝙ nō ſit coniunx nec ad petitionem alterius. quia ſibi in hoc preiudicat ꝗdiu affirmat ſe coniugem nō eſſe. Si autem poſtea affirmet ſe eſſe mentitum ꝛ petat debitum. ſi alter coniunx remaneat in priſtina credulitate: perplexus eſt ꝗdiu durat illa credulitas. quia illa credulitate durante: non credit alterum ſuum coniugem eſſe ꝛ ſi redderet debitum: contra conſcientiam faceret. ſi autem non reddit etiam peccat. quia ꝗuis alter coniunx in dicendo ſe non eſſe coniugem preiudicaſſet ſibi quo ad poteſtatem exigendi debitum ꝗdiu hoc non reuocabat. tn̄ poſtꝗ reuocat credo ꝙ expirat illud p̄iudiciū. quia reuocatio ꝯcordat verbis quibꝰ in ꝯtractu expꝛeſſit ſuum.

¶ Quid ſi ille q̄ ꝯtrahit ſponſalia vel etiam contrahit per verba de preſenti non habet intentionem contrahendi. ſed extorquendi copulam. deinde cognoſcit eam: nunquid eſt matrimonium? Reſpō. Ric. dicit debere preſumi ꝓ matrimonio extra eo. tua. ꝛ ita iudicaretur in foro iudiciali. ſed in foro conſcientie. ſi ille non ꝓpoſuit illam ducere nec vnꝗ aſſenſit in eam: nō debet ex illo facto matrimonium iudicari. quando ex altera parte dolus affuit ꝛ defuit omnino cōſenſus: ſine quo nequeunt cetera fedus efficere coniugale dict. c. tua. Et illa ex parte cuius non affuit dolus excuſatur a peccato. Alius autem ſi interim cum alia ꝯtraxerit. tenet matrimonium ſm docto. communiter. licet quidā ꝯtradixerint: tenetur tamē deceptor: ſi nondum ꝯtraxit cum alia: illam ducere de nouo in vxorem. ſi eſt ſibi equalis vel paulominus. Et ſi alteri de facto nupſerit. ꝛ illa ex tali deceptione patitur notabile damnum. vel diminutionem ſui honoris. puta: quia tale quid eſt factum publicum vel ſimile. tenetur de neceſſitate ſibi ſatiſfacere iuxta damnum paſſum. niſi fuerit multomelioris ꝯditiōis. vel ſi aliud ſignum euidens fraudis apparuit. qđ poteſt ꝓbabiliter preſumi ꝙ ſponſa nō fuerit decepta ſ; ſe decipi finxerit. quia tunc nō tenetur ad predicta. vt quidam dicunt. tn̄ altera que ꝯſenſit nō poteſt alteri nubere. vt dictum eſt ſm Ri.

¶ Vtrum autem copula carnalis poſt contracta ſponſalia de futuro. faciat talia ſponſalia omnino tranſire in matrimonium. Reſpō. ſm Panor. in. c. is qui. extra eo. ꝙ aut vir cognouit ſponſam de futuro affectu maritali: ita ꝙ tanꝗ vxorē cognouit. ꝛ tunc non eſt dubium ꝙ eſt matrimonium. ꝛ poſt ꝯtractum eſt nullum. cum primū in veritate teneat ex ꝯſenſu tacite preſtito in copula. Aut cognouit ſponſam nō affectu vxorio. nec habens animum conſentiendi in eam tanꝗ in vxorem: tunc quo ad foꝝ iudiciale. ſcđm iudicabitur nullum: ꝛ primū erit validum. vnde tūc filij erūt legitimi. ꝓ hoc tex. in. d. c. is qui. Quo v̄o ad deū tenet Pan. ꝙ ſcđm matrimoniū teneat ꝛ nō primum vnde potius debet pati excōmunicatiōem ꝗ adherere prime ſponſe. cū ſponſalia prima ſint ſoluta per ſequens matrimonium. Sed Hoſtie. dicit ꝙ in vtroq; foro parendum eſt pape qui potuit ſtatuere quicquid voluit in matrimonio non conſummato. Sed aliā opinio. approbat. d. an. ꝛ illa videtur veriſſima. Naʒ papa non poteſt ſupplere conſenſum quo matrimonium contrahit. Item tex. in. d. c. is qui. ānullat ſecundum matrimonium: non diſpoſitiue. ſ; illatiue. ſ. ſi primum eſt preſumptū de iure: ergo ſequit ꝙ ſcđm eſt nullum. Ita ꝙ illatio nullitatꝭ eſt fundata ſup p̄ſumptione. ſ; ſi p̄ſumptio eſt falſa: ergo quicqđ ſequit corruit. Idem tenet Ri. in. iiij. Sʒ circa hoc Monal. clarius ꝛ breuius declarat. puta. de eo q̄ poſt datam fidem de ꝯhendo cum aliq̄: cognoſcit eaʒ dicēs vtꝝ faciat aīo ꝯſummandi mr̄imoniū vtēdo ea vt iā ſua. ꝛ tūc ꝯſummat mr̄imoniū: dū tn̄ ꝛ illa ſilem intentōʒ hēat. tam ſm iudicium eccle ꝗ dei. Aut vtit ea intentōe fornicaria. vel vt ſua i futuꝝ. nō vt ſua in p̄n̄ti. ꝛ tūc nō eſt iudicandum in foro pn̄iali mr̄imoniū eſſe ꝯſummatū. Et ſi ſecūdam accepit de p̄n̄ti: dʒ remanere cum ſecunda. hec Monal.

¶ An aūt papa poſſit voluere ꝯſenſum hoīs: vt faciat ipm̄ ꝯſenſiſſe in illam in quā nō ꝯſenſit. vel impediat ipm̄ ꝯſenſiſſe in eā in quaʒ p̄us ꝯſenſit. intantū ꝙ iſte hō hēat ꝯſciaʒ ſuaʒ dimittere ꝛ ſeq motū pape. v̄bi gr̄. Cōtraxi ſpōſalia ꝛ cognoui eaʒ ꝯcubinario affectu: poſtea ꝯhō cū ſecūda ꝑ v̄ba d̄ p̄n̄ti. Cum q̄ remanebo. papa dicit ꝙ cū p̄ma. d. c. is q̄. Rn̄. Guil. de lau. in ſuo ſacrali. ꝙ poſſet papa ſtatuere ꝙ poſt carnalē copulaʒ ſponſe nō poſſet ꝯhere cū alia: decernēs irritū ꝛc. Et tūc mr̄imoniū ſeq̄ns nō teneret. ꝛ eſſet eā iuſtior ꝗ cognatio legalis. al's nō eſt obediendū pape. niſi in foro cōtentioſo. ꝛ nō pōt facere ꝯſenſum ꝗtū ad veritatē vbi nō eſt. vt no. Do. in. d. c. is qui.

¶ Nunquid autem alijs modis ſponſalia de futuro poſſint tranſire in matrimonium de p̄n̄ti ꝗ per copulam carnalem. Rn̄. ꝙ ſic. vt habet ꝑ docto. ꝛ Ge. in. c. ſi infantes. de deſpon. impu. li. vj. vbi habetur ꝙ ſponſalia que verbis ꝛ mente contrahentium ſunt de p̄ſenti. tamen iuris interpretatione ſunt de futuro: tranſeunt in matrimonium p̄ter copulam. per oſcula, amplexus, munera

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

interuenientia: vel modū alium: vt quia ſimul co-
habitauerunt vel ſe ꝯiuges nominabant ſm glo.
in dicto.c. ſi infantes. Et hoc ſi poſt tempus pu-
bertatis euenerunt. Sponſalia ꝟo de futuro ver-
bis ⁊ mente contrahentiū per amplexus ⁊ oſcula
⁊c. nō tranſeunt in matrimoniū. Nec hoc miruꝫ
quia nec per nexum carnalis copule: vt ī dicto.c.
is qui. Idem Pano:mi.in.c.adoleſcens.de ſpon.
Do. An. aſſignat rationeꝫ: quia actus ſuperueni-
ens declarans ꝯſenſum: intelligitur declarare ſm
naturā verboꝝ precedentiū: vt ſi ſit de p̄ſenti: in-
telligat̄ de p̄ſenti. Si de futuro: intelligat̄ de futu-
ro ſm eum.

¶ Sed pone ꝙ ambo infantes: vl' vnus infans
⁊ alius non: contrahūt ſponſalia per verba de pre
ſenti. Et poſt infantiam apparuit illos in eadem
voluntate permanere: ita ꝙ ratificata ſunt ſpon-
ſalia poſt completam pubertatem: ⁊ al's q̄ꝫ per co-
pulam apparet durare voluntatem: an ſit matri-
monium: an ſolum ſponſalia? videtur ꝙ ſint ſpō-
ſalia ſola: quia tex. in dicto.c. ſi infantes. loquit̄ de
verbis prolatis ab impubere. vnde abſurdum vi-
detur extendere ad verba prolata per infantē: cuꝫ
illa a principio fuerint nulla. Incontrarium facit
ratio ſupraposita. ꝙ actus ſuperueniens ⁊c. Iteꝫ
cum nūc poſſint cōtrahere de p̄ſenti: ſi oſcu'antur
ſe adinuicem vt maritus ⁊ vxor: non video quare
iſte actus non faciat matrimoniū: ſicut facit ſpon-
ſalia de futuro. vt dicit glo. ſuper verbo vel facto.
in dicto.c. ſi infantes. vt quia poſt ſeptenniū ſecū
iacet: vel eam oſculatur vt ſponſam et his ſimilia.
Conſtat enī ꝙ iſti actus inducunt matrimoniuꝫ
vt ex nunc. non vt ex tunc ergo exquo ſunt habi-
les: ⁊ oſculantur ſe vt vir ⁊ vxor iſte conſenſus ita
debet validare ſpōſalia de p̄nti nulla ſicut validat
ſpōſalia d̄ futuro nll'a. Idē. d. an. in. d. c. adoleſcēs

¶ Quid ſi quis proteſtet̄ corā plurib⁹ ꝙ quicq̄d
facit nō facit animo cōtrahēdi. poſtea verbo con-
traxit ⁊ cognouit eam carnaliter. nūquid iudica-
bitur matrimoniū. Rn̄. ſm ꝟꝟ. ꝙ ſic: q: recurren-
dum eſt ad cōmunē intelligentiā verborū. ⁊ quia
interp̄tatio facienda eſt contra eum qui dolū ad-
hibuit. ⁊ licꝫ proteſtatus prius fuerit. potuit tamē
poſtea volūtatem mutare. Et ſi quādo contrahit
non vtitur forma conſueta verborū. ſed dicit mu-
tato ſuo nomine. Io. vel Pe. deſponſat te: ſicut in
caſu capli tua. extra eo. tunc cōtra huiuſmodi pre
ſumptū matrimoniū propter carnalem copulam
ſubſecutā admitti poteſt probatio incontrariū ad
probandū fraudem. licꝫ difficile ſit eam probare.
qua probata ꝓnunciabitur nullū fuiſſe matrimo
niū. ⁊ poterit ad ſecūda vota tranſire. nec negatur
in illo.c. tua. ꝙ de fraude huiuſmodi cōſtare non
poſſit ſed dicit̄ tm̄ qualit̄ tibi cōſtiterit nō videm⁹
⁊ nō qualit̄ ꝯſtare potuerit. Si tm̄ ī ꝯtrahēdo ſpō-
ſalia aīo decipiēdi tm̄ vtit̄ verbis cōſuetis. ⁊ ſequit̄
poſtea carnalis copula aīo fornicandi. contra hu-
iuſmodi p̄ſumptionē nō admittit̄ ꝓbatio incōtra
riū. d.c. is qui. hec Vl.

Matrimoniū.v. ſub cō-

dicione. Querit̄ vtrū matrimoniū factum ſub cō-
ditione teneat? Rn̄. diſtinguendū eſt de ꝯditiōi-
bus. Nam quedā ſunt cōditiones generales que
ſemper debēt intelligi: vt ſi deus voluerit ⁊ huiuſ-
modi. Et he nullum contractū ſuſpendunt. Que-
dam ſunt de his que in matrimonio ſunt omnīo
neceſſarie. ⁊ al's impediret̄ matrimonium. vt ſi es
chriſtiana. vel ſi nō es affinis ⁊ huiuſmodi. Et iſte
etiam cōditiones intelligi debent. nec appoſite vi-
ciant contractū. Tercia eſt condicio de futuro ne-
ceſſaria vt ſolem oria cras. vnde ſi dicat̄. cōtrahо
tecum ſi ſol orit̄ cras. contractū eſt matrimoniuꝫ
quia ſm Tho. talia futura iam ſunt p̄ſentia ī ſuis
cauſis. ſed de hoc. ī. Quarta eſt cōtingens ⁊ hone-
ſta que pōt apponi ⁊ nō apponi. vt ſi pater meus
voluerit aut ſi dederis mihi. C. hec ſi apponat̄ ſu-
ſpendit matrimoniū vſqꝫ ad euentū ipſius condi-
tionis. niſi interim ꝯſenſus de p̄ſenti. vel carnalis
copula fuerit ſubſecuta. quia tunc videt̄ receſſum
a cōditione. extra eo.c. de illis. ⁊.c. ſuper eo. et.c. ꝑ
tuas. Alij tamē dicunt ꝙ ſi animo fornicandi co-
gnouit eam nō eſt matrimoniū in foro penitētiali.
Quinta cōditio eſt inhoneſta. ſed tamē nō cōtra
ſubſtantiā matrimonij vt ſi furtum feceris. vel ſi
hominē interfeceris. hec ſi apponat̄. fauore matri-
monij debet haberi ꝓ nō adiecta. et tenent ſpon-
ſalia ſiue etiam matrimoniū. extra eo.c. ſi. Idē in-
telligendum de cōditione impoſſibili. ſ. ꝙ habeat̄
pro nō adiecta. vt ſi digito celū tetigeris. hoc intel-
ligit Archi. verū in.c. ſolet. xxxij. q. ij. ſi eſt impoſſi-
bilis de iure. vel ſm naturā. Secus ſi ſit impoſſi-
bilis ꝓpter difficultatē preſtandi. vt ſi mihi domū
auream dederis. ff. de ſtatuli. l. cum heres. q: tunc
viciat contractum. Sexta eſt inhoneſta et contra
ſubſtantiā ⁊ bona matrimonij. vt ſi dicit̄. ꝯtrahо
tecum ad tempus ſ ⁊ donec inueniā aliam digni-
rem. q: hec eſt cōtra ſubſtantiā inſeꝑabilitatis. vel
vt prolē euites. quia hec eſt contra bonum prolis
vel ſi ꝓ queſtu te adulterandam exponas. q: hec
eſt contra bonum fidei. ⁊ tales cōditiones ſi appo-
nātur annullant matrimoniū. xxij. q. iiij. inter ce-
tera. xxxij. q. ij. aliquādo. ⁊ extra eo.c. ſi. Si tamen
talis cōditio remittat̄ ⁊ ſequatur copula. tunc iu-
dicabitur ꝓ matrimonio. Et ſi vnus tm̄ coniugū
ponit talem cōdtionem. ⁊ alter ꝯtradicit vel tacet
iudicabitur ꝓ matrimonio. Et ſic tacēs habetur
ꝓ ꝯtradicente. et hoc Panor. intelligit in dicto.c.
ſi. ſi fuit proceſſum ad ꝯſummationē ipſius matri-
monij. de hoc vide ſ. Matrimonium. iij. Quo tm̄
ad cōditionē neceſſario venturā. vt cōtrahо tecū
ſi ſol orietur cras. vel ſi ſol erit in cancro. difficul-
tas magna eſt inter docto. an ſit matrimonium.
Nā glo. in dicto.c. ꝑ tuas. vult ꝙ ſi pendēte cōdi-
tione ꝯtrahat̄ matrimoniū cū alia. ꝙ tenet ſecun-
dū matrimoniū. Ideꝫ Io. an. Sed Hoſti. et do.
An. tenēt ꝯtrariū. q: exquo cōditio eſt oīno extu-
ra nō habet ſuſpendere actū vel ꝯtractū. nec ꝓprie
eſt cōditio. Idem Panor. in dicto.c. ꝑ tuas. tamē
hec.q. eſt dubia. ⁊ in hoc caſu et in ſilib. Monal-
dat optimū documentū ꝙ in huiuſmodi caſibus
qui non ſunt oīno expreſſe a iure non eſt omnino

ff

ꝑcipitanda ſentētia: alterutro ꝑtinaciter aſſerente ↄtrariū. Et ſi poſt huiuſmodi ↄtractus conditionales tranſeat ad ſecūda vota ſolēniter, forte tuti⁹ eſt diſſiłare: aut papā conſulere ꝙ̃ matrimoniū cū ſecūda ſolēniter iam contractum dirimere. Idem Rod. Fortius ergo ſi tranſiſſet ad religionē ꝫ eſſet diſſiłandum.

¶ Quid ſi quis ſignificat patri abſenti ꝙ ↄtraxit tale matrimoniū: ſi ipi patri placuerit: ⁊ anteꝗ̃ pater cōſentiat penitet: ſed pater cōſentit. nūquid eſt matrimoniū? Rñ. ſm ꝯ. ꝙ non. q: nō videtur ꝙ debeat dici conſenſus: niſi duret quouſ ꝗ̃ pater cōſentiat.

¶ Quero cōtractū eſt mr̄imoniū ꝑ filiū ſub conditione. ſi patri ſuo placuerit. Repit̄ patrē illo tēpore eē mortuū. An valeat mr̄imoniū. Rñ Din. ꝙ nō: q: mortui nō eſt aliq̄s ↄſenſus neꝗ̃ placitū. c. ſi gratioſe. de reſcriptis. li. vj. Jo. an. diſtinguit an iſte ſciebat patrem ſuū eſſe mortuū. ⁊ tunc hec cōditio habet̄ ꝓ impoſſibili ⁊ nō adiecta: ideo valet matrimoniū. extra de cōdi. ap. c. fi. Aut ignorabat patrē mortuū. ⁊ tūc cū anim⁹ ſuus nō eſſet ꝑ habere de pn̄ti: ſed arbitriū ſuum cōferre in alienum arbitriū. Et ſic non erit matrimoniū. Et ſic ſaluat̄ opinio Din.

¶ Sed pone ꝙ pater diſſenſit: ⁊ poſtea mutauit volūtatem: denuo cōſentit an erit matrimonium purificatū ⁊ ↄtractum. Rñ. d. Jo. an. in. c. ſup eo. de cōdi. ap. dicit ꝙ nō. ꝑ. l. bones. §. hoc ſermone. ff. de v. ſig. q: iſta ↄditio. ſi patri meo placuerit. debet verificari de pmo ↄſenſu.

¶ Pone ꝙ pater nō ↄtradicat expſſe: an erit matrimoniū. Rñ. Car. in dicto. c. ſup eo. ꝓut recitat dictus. d. Jo. an. de mēte Hoſti. tenet ꝙ ſic: q: taciturnitas habet̄ ꝓ cōſenſu fauore matrimonij. et ſic erit ſpāle fauore mr̄imonij.

¶ Pone Ber. accepit Martinū ſub cōditōne. ſi dederit ei. C. deinde accipit Petrū ſilr̄ ſub eadem ↄditiōe ſi dederit ei. C. M. et. P. eodem tempore dant. C. cui⁹ mr̄imoniū ꝑualebit. Rñ. d. Jo. an. in. c. j. de cōdi. ap. reiectis trib⁹ opinionib⁹ ponit quartā opi. quam tenet Gaſp Cal. ⁊ Jac. zochus. ꝙ neutrū valet rōne incertitudinis. facit. c. ex litteris. el. ij. de ſpō. vbi cōmuniter cōcludit̄. ꝙ incertitudo viciat matrimoniū. Et nota Panor. in. c. de illis. de cōdi. ap. ꝙ hec cōditio eſt honeſta. Accipiam te in vxorem ſi tale quid mihi donaueris. Et hoc qn̄ ſubeſt cauſa honeſta petendi donum. Nam tūc valet cōditio ſeu ſtipulatio. vtputa qn̄ petitur ratiōe dotis: vł alterius cauſe honeſte. Et ſic non obſtat. l. ſi ita ſtipulatus fuero. in. §. ſi tibi nupſero. ff. de ver. obli. Et per hoc dicit ibi Bar. ꝙ ſi nobilis ↄtraheret cum plebea: nō eſſet inhoneſtum ꝙ aliquid ꝓmitteret̄ ipi nobili in recompenſationē nobilitatis. Nam tūc ceſſat ratio libidinis. Et idem dic vbi ſubeſſet alia ↄſimilis cauſa ꝓ hoc facit. d. c. de illis. vbi talis cōditio ſi. C. mihi donaueris. ſuſpēdit ſpōſalia. vbi tn̄ fuiſſet inhoneſta: habita fuiſſet ꝓ nō adiecta.

¶ Quid ſi q̄s ↄtrahit ſpōſalia cū hac ↄditiōe: ſi ꝑmiſerit coitū: vel ducā te poſt annū ſi ꝑmittas coire tecū: ⁊ ſubſequat̄ copula. nūquid eſt mr̄imoniū. Rñ. ſm Inno. ⁊ Ber. ꝙ ſic: q: ſi de fornicario coitu intelligit̄. turpis ē ↄditio: ⁊ ꝓ nō adiecta haberi debet. extra eo. c. j. ⁊ vltio. Et ideo ſecuta copula ſtatim eſt mr̄imoniū. ſaltē ꝑſumptū. Si aūt intelligat̄ de legitimo coitu: multo fortius eſt ꝑſumendū ꝓ mr̄imonio. Et eodē mō ſi dixerit. ↄtrahā tecū ſi vnꝗ̃ ↄtraxero ſi ꝑmiſeris ⁊c̄.

¶ Quid ſi dicat accipiā te: vel accipio ſi inueniā te virginē: poſtea ſequat̄ coitus: nec inuenitur virgo. Rñm ſm Ber. Inno. ⁊ Ho. Judicandū eſt ꝓ mr̄imonio ſicut ⁊ i. §. ꝑcedēti. Et addit Ho. ꝙ licꝫ ſic oporteat iudicare ī foro iudiciali: ꝓpter hoc ꝙ nō poſſunt haberi alie ꝓbatōnes: tn̄ in iudicio aīe nō eſt mr̄imoniū. extra de ↄdi. ap. de illis. et. c. ſuper eo. ⁊. c. ꝑ tuas. Nam bn̄ eſt ꝙ mulier que in fraudē mētita fuit decepta ꝑmaneat. ⁊ viro ſubueniat̄. qui forte intendit bigamiā vitare. Et ſic ↄditio fuit honeſta: licꝫ actus inhoneſtus. Et ſic ſi probare poſſet ꝑ cōfeſſionē ꝓpriam. vel al's ꝙ nō fuerit virgo: etiā in foro iudiciali nō teneret mr̄imoniū. H. tn̄ Car. ꝓut recitat. d. Jo. Anto. ī dicto. c. per tuas. dicit ꝙ iſta ↄditio. ſi tu es virgo. vel ſi te virginē inuenero: dūmodo nō referat̄ ad copulā nō eſt turpis: ſed ſuſpendit mr̄imoniū. vtputa ꝑ aſpectū matronarū.

¶ Que eſt differētia inter ↄtrahere matrimoniū ſub ↄditiōe: vel ↄtrahere ſub modo. Rñ. ſm ꝯ. generaliter ſciēdum. ꝙ ↄtractus qui nō fit abſolute ⁊ libere. pōt aliqn̄ eſſe ſub ↄditione: vt dono vel vendo tibi hoc ſi hoc feceris: vel ſi hoc fuerit. Itē pōt eſſe ſub mō vt ſi dicat̄. dono vel vendo: vt facias hoc vel illud. alioqn reuocet̄ quod donaui vł vendidi. Item pōt eſſe cum appoſitiōe cauſe: vt ſi dicat̄: q: hoc vel hoc eſt: ſiue fuit. Et cōditio fit per ſi. modus ꝑ vt. cauſa ꝑ q:. vn̄ ver. Scito ꝙ. vt. modus eſt. ſi. ↄditio. q:. cauſa. Et ſi quidē contractus fiat ſub ↄditiōe: nō tenet niſi extante cōditiōe. Sicut ⁊ de matrimonio dictū eſt. Si vō fiat ſub mō: ſtatim tenet. Sed ſi nō ſeruetur modus poterit reuocari. Credo ergo ꝙ licꝫ matrimoniū ſiue ſponſalia poſſint ↄtrahi ſub cōditiōe: nō tamē ſub mō Ita ꝙ illo modo non ſeruato. diſſoluatur matrimoniū ſicut fit ī alijs contractib⁹: q: matrimoniū rite factum non diſſoluitur: nec etiam ſponſalia. Matrimoniū vō factum ex cauſa. tenet. ſiue cauſa ſit vera: ſiue falſa. vt cōtraho tecū quia diues es vel q: feciſti ſic: niſi ipa falſa cauſa ↄtineret in ſe aliquod impedimentū. vt cōtraho tecū q: liber es: ⁊ non eſſet.

¶ Quid ſi dicat ſi ꝑmiſerꝫ me tecū coire accipiā te ī vxorē: vł dabo tibi. C. vł maritabo te. Et ſequit̄ copula carnalis. nūq̄d ꝑſumet̄ ꝓ mr̄imonio. hec q. accidit de facto. Et ꝓpter hoc diſputata fuit publice ī ſtudio taurinēſi. ⁊ defenſata fuit pro vtraꝗ̃ ꝑte. tn̄ dicēdū videt̄ ſm cōem opi. nō eſſe ꝑſumēdū ꝓ mr̄imonio. nā ille q̄ ſic dixit hēbat optionē ꝫ ꝙ liberare ſe poſſet vtrūlibet faciendo: nec recolo ꝑſumptionē inductā eſſe a iure: ꝙ intelligat̄ recedere ab optiōe ꝓpter carnalē copulā.

¶ Quid ſi dicat. ꝓmitto ꝙ nunꝗ̃ deficiā tibi in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vita mea ⁊ ſecuta eſt carnalis copula? Rñdeo ſm Monal. niſi ꝯtrahētes ꝑ huiuſmodi verba intenderēt ſpōſalia cōtrahere: ⁊ niſi de hoc cōſtet iudici nō debet p̄ſumi ꝓ matrimonio ex illis verbis ꝓpt̄ carnalē copulā ſubſecutā: cum ꝑ huiuſmodi v̄ba negatiua. nō deficiā tibi ⁊ huiuſmodi nō ꝯſueuerint ꝯ̄hi ſpōſalia vel mr̄imoniũ.

¶ Quid ſi q̄s ꝯ̄hit cũ aliq̄ ſub ꝯditiōe: ⁊ poſtea cũ alia pure ⁊ ſine ꝯditōe ꝯ̄hat? Rñ. dꝫ remanere cũ ſecũda: etiā ſi ſit ꝯſanguinea p̄me: q2 nulla publice honeſtatꝭ iuſticia orta eſt: vt ſ. Impedimētũ. xiij.

¶ Querit̄ de. q. quotidiana. Pone duo inter q̄s obſtante impedimēto canonico nō potuit eſſe matrimoniũ ꝯtraxerũt ſub cōditiōe: ſi papa diſpenſaret. Demũ papa diſpēſauit: nũquid ſit mr̄imoniũ ſine alio ꝯſenſu. Rñ. Inno. vt refert Panoꝛ. in dicto. c. ſuꝑ eo. dicit quoſdā tenere ꝙ ſic. Secũdo refert alios tenere ꝯtrariũ: quos ip̄e ſequit̄. Mouētur iſti: q2 p̄im⁹ ꝯſenſus erat oīno a iure reprobatus. de hoc in. l. inter ſtipulantē. §. ſacrā. ff. de ver. obli. Primā opi. ſequũt̄ ibi Cal. ⁊. d. An. Secundam opi. ſequit̄ ibi do. Car. Et dicit ſe ſic in facto cōſuluiſſe. Mouet̄ p̄ncipaliter: q2 illud qđ dependet p̄ncipaliter a poteſtate alterius: dicit̄ impoſſibile. l. apud iul. de le. j. Item qđ fit per remediũ extraoꝛdinariũ: dicit̄ fieri nō poſſe: vt notat Inno. in. c. paſtoꝛalis. de cā poſ. ⁊ ꝓprie. Iſtud ergo mr̄imoniũ videt̄ fuiſſe cōtractum ſub cōditiōe impoſſibili. Et panoꝛ. aſſignat ibi aliā rōnem. Nam ad hoc vt actus retrotrahat̄: opoꝛtet ꝙ potuerit intercedere a p̄ncipio: vt notat̄ in. l. ſi is qui ꝓ emptoꝛe ff. de vſuca. ſed mr̄imoniũ nō poterat eſſe a p̄ncipio tempoꝛe cōtractus obſtāte impedimēto. ergo nō poterat retrotrahi. Et hanc opi. videt̄ tenere Ri. in. iiij. vbi querit: an ſit neceſſariũ ī iſto nouo cōſenſu: vt interueniant verba: ſicut ſi nunq̄ ad inuicem ꝯtraxiſſent. Rñ. Rich. in ſili de illis qui ante cōciliũ generale capituli nō debet. de cōſang. ⁊ affi. in quo reſtricta fuit linea conſanguinitatis vſq̄ ad quartũ gradũ ꝯtraxerũt in quinto gradu vel ſexto vel ſeptimo. ⁊ petit an debeant adhuc de nouo ꝯ̄here: ex quo tales q̄ñ ꝯtraxerũt erāt pſone illegitime. Et ſic nullũ erat matrimoniũ inter eos nec ꝑ reuocationē iſtoꝝ ſtatutoꝝ fuerunt illa matrimonia cōfirmata: q2 conſtitutiōes matrimonij ad p̄terita matrimonia nō trahunt̄: maxime per tex. ibi. de cetero libere copulent̄. Et cōcludit ꝙ cũ talia matrimonia fuerũt nulla. ⁊ ſic cōiuncti ſeparari potuerũt ſi voluiſſent: nec debuerũt ſimul habitare carnaliter: niſi illi qui de nouo ꝯtraxerunt expreſſe vel tacite. ⁊ dicit tacite: quia ſi poſt publicationē huiuſmodi ſimul ſteterũt intelligunt̄ ratificaſſe mr̄imoniũ nō tamē ꝑ hoc fuit ratificatũ quo ad deũ: niſi de nouo interuenerit mutuus interioꝛ cōſenſus: nec fuit neceſſaria noua expꝛeſſio verboꝝ: q2 cum interioꝛi cōſenſu expꝛeſſio cōſenſus: q̄ñ ꝯtraxerunt de facto: ſufficit ob mr̄imonij fauorē. vt dicit glo. in. c. nō debet. Et ꝑ idē in oībꝫ dicēdũ eſt in caſu noſtro.

¶ Quid aũt de tactibꝫ ⁊ oſculis. que faciũt inter ſe huiuſmodi ſpōſi: añ habitā diſpēſationē: nũq̄d ſit licita? Dic ꝙ ſi intētiōe coꝛrupta ⁊ cā voluptatis vel libidinis hec faciũt: peccant moꝛtaliter. Secus ſi ſine libidine: ſed ſicut faceret cōſanguineus cũ ꝯſanguinea: ⁊ ſic antea feciſſent.

Matrimoniũ. vj.

Quo ad debitum cōiugale.

¶ Querit̄ vtrũ cōtractis ſpōſalibꝫ ante ſecutas ſolēnitates carnalis cōmixtio ſit peccatũ? Rñ. ſm Tho. in. iiij. diſt. xxviij. Si ſpōſa credēs ſpōſum velle ꝯſummare matrimoniũ admittit eũ excuſat̄ a peccato: niſi aliqua fraudis ſigna appareant expꝛſſe: ſicut multũ diſtātis ꝯditiōis: vl' q̄tũ ad nobilitatē: vel q̄tũ ad foꝛtunam: vel aliud ſignum euidēs appareat: ⁊ eodem modo intelligit̄ ꝙ excuſatur vir ſi ꝓpter hoc intendebat matrimoniũ cōſummare. Sed ſm v̄v̄. in illis locis vbi eſt cōſuetum ꝙ p̄ius adhibeat̄ nuptiarũ benedictio ſi abſq̄ eccleſie diſpenſatōne ⁊ ſine iuſta cauſa hoc faciant: peccant moꝛtaliter: vt dictũ eſt ſ. Debitũ in p̄incipio. Et iuſta cauſa poſſet eſſe ſi longo tp̄e ꝑmanſiſſent ſpōſi: ⁊ ꝓpter aliquod impedimentũ maritus nō poſſet ducere ſponſaꝫ: vt q2 ſocer nollet dare dotē ⁊ huiuſmodi.

Matrimoniũ. vij.

Q̄ñ cōtracto matrimonio accuſat̄ ꝯiunx de adulterio: in quibꝫ caſibꝫ nō poſſit adultera a viro accuſari vel dimitti? Rñ. ſm Ray. in ſeptē caſibꝫ. Primus ſi vir ꝯuincit̄ de foꝛnicatiōe. extra de diuoꝛ. ſignificaſti. Secũdus ſi ip̄e ꝓſtituit eam extra de eo. qui co. cōſang. vxo. ſue. diſcretionem. Tercius cũ ip̄a credebat virũ defunctũ ⁊ nupſit alij. q2 maritus rediens tenet̄ eam accipe. Quart⁹ ſi fuit cognita latenter ab aliquo quem credebat eſſe virũ ſuum. ar. xxxiiij. q. ij. in lectũ. Quintus ſi fuit vi oppꝛeſſa. Qđ intelligo de vi abſoluta. Alit̄ non excuſaretur. xxxij. q. vij. omnes cauſationes. Sextus quādo recōciliauit eam ſibi poſt adulterium: vel eam publice adulterantē retinet in ꝯſoꝛtio maritali. C. de adul. l. crimen adulterij. Septimus ſi aliquis infidelis ꝯiugem repudiauit. ⁊ illa nubat alteri: poſtea vir cōuertat̄ ad fidem. Similiter ⁊ mulier tenetur eam recipere. extra de diuoꝛ. gaudemus. Nota tñ ꝓ declaratiōe p̄dictoꝝ ſingularem regulam quā ponit Panoꝛ. in. c. queſiuit de diuoꝛ. ꝙ qualecũq̄ delictum cōmittat alter cōiugum: nō poteſt reliquus ob hoc petere ſeparationem cōiugij etiam quo ad thoꝝ. Fallit tamē in delicto foꝛnicatiōis tā carnalis ꝙ ſp̄ualis.

¶ An autē pꝛopter delictum ſodomiticum commiſſum a marito poſſit vxoꝛ petere ſeparationem matrimonij ⁊ econtra. Dic ꝙ ſic. dicto. c. omnes. et. c. adulterij. ea. cauſa et. q. Idē ſi vir polluat aliquā extra clauſtra. Nam hoc caſu foꝛnicationem cōmiſit. ar. xxxij. q. iiij. meretrices.

¶ Quid ſi quis tale quid egit cum pꝛopꝛia vxoꝛe Rñ. Lau. ⁊ Guil'. dicunt ꝙ vxoꝛ poteſt virum dimittere. Et hoc ſi vxoꝛ non fuit in culpa: ſed violētata: vel ſomno decepta. Sed glo. in dicto. c. omnes. ſentit ꝙ pꝛopter huiuſmodi extraoꝛdinariaꝫ

pollutionē cum vxore: vir nō poſſit dimitti. Sed poteſt diſtingui ſm Panor. Si vir vult pſeuerare in tali peccato: poteſt dimitti; al's ſecus. Cum hoc caſu nō diuiſerit carnem ſuā in plures. Sicut nec ſi alter ꝯiugū ſeipm polluit.

¶ Pone ꝙ vir ꝓpter fornicationē vxoris ſepatus eſt p ſententiam. Modo vult eam recōciliare ſibi: ⁊ illa non vult. nūquid eſt cogenda? Rū. ſm Ray. vir qui nō peccauit poteſt petere cogi eam etiā inuitam: nō obſtante ſententia: quia qđ fauore meo introductuꝫ eſt: in damnū retorqueri non debet. Hoc verum niſi vir poſt ſententiā fuiſſet fornicatus: vel niſi mulier ſtatum mutaſſet intrando religionem.

¶ Pone ꝙ vir adulteratus eſt occulte: ſed vxor manifeſte: nūquid poteſt illam accuſare ⁊ ſine peccato dimittere. Rū. ſm Ray. Credo ꝙ nō: q2 nō deficit vxori ius excipiendi: ſed probādi ſm Tho. Al. Gof. ⁊ Hoſti. Si tamē vir egiſſet penitentiā ⁊ vxor monita nolit agere: ſed in adulterio pſeuerare: ſine peccato poſſet eam p ſententiā dimittere ſm Gof. ⁊ Hoſti.

¶ Sed vtrū vxor adultera poſt penitentiā poſſit repellere virum ab accuſatione. Rū. ſm Ray. credo ꝙ nō: q2 penitētia nō tollit ius accuſandi in foro iudiciali. xxxiij. q. ij. admonere. De hac materia vide ſ. Diuortiū in fine.

Medicus vel cirugicus.

Preceptū eſt medicis: vt cū eos ad infirmos vocari cōtigerit: ipſos ante oīa moneant ⁊ inducant ꝙ vocent medicos animaꝝ: vt poſtq̄ fuerit infirmo de ſpūali ſalute prouiſum ad corporalis medicine remedia ſalubrius ꝓcedatur. Si quis autem medicorū huius cōſtitutōnis tranſgreſſor extiterit ab ingreſſu eccleſie arceatur. ſcꝫ per ſententiā ſm glo. donec de tranſgreſſione huiuſmodi ſatiſfecerit competenter. extra de pe. et remiſ. cum infirmitas. Et ſm Hoſtiē. ex quo tex. dicit. ꝑcipimus. trāſgreſſor peccat mortaliter. Itē in eo. c. ſub pena excōmunicatōnis ꝓhibetur medicis ne pro corporali ſalute aliquid ſuadeant qđ i periculum aīe cōuertatur. Et ſm Hoſtiē. contra huiuſmodi ſtatutum preſcribi nō poteſt: nec aliqua cōſuetudine tolli: cum ꝓ ſalute animaꝝ inductum ſit. Idem panor. ibi dicēs. ꝙ cōſuetudo iuri nō ꝑiudicat: niſi ſit rōnabilis. Sed iſta cōſuetudo nō hꝫ in ſe aliquā rōnem. Immo ex ea ꝓueniunt multa mala vt in tex.

¶ Quid auteꝫ ſi medicus monet ⁊ inducit infirmū quātū poteſt ad vocandū p̄ſbyterum: ⁊ tamē ille non vult acquieſcere. nūquid medicus teneať totaliter illius curam dimittere. Rū. Panormit. in dicto. c. cum infirmitas. dicit. ꝙ illa verba. moneas ⁊ inducas. debent intelligi cum effectu: ita ꝙ vocet ſacerdotem. al's nō ſatiſfacit p̄cepto dicti capituli. Et in hoc ꝯſiſtit. Quidā tamē nō irrationabiliter dicunt. ꝙ vbi medicus quātum in ſe eſt fecerit ⁊ induxerit etiam cōminando: ꝙ eum derelinquet. Et ille nihilominus obſtinatus ꝑſeueraret. ⁊ nollet aduocare p̄ſbyterum: ꝙ eo caſu poſſet ꝓcedere in cura: quia ſi in tali infirmitate decederet: deſꝑatus moreretur. vbi aūt de ꝑiculo euaderet poſſet adhuc conuerti. Ad hoc facit. c. ſi. de eo qui co. conſang. vxoris. vbi dicit. moneas ⁊ inducas. poſtea ſubditur ꝙ ſi induci nequiuerit. Ecce quō illa verba nō intelligūtur cuꝫ effectu. al's nō addidiſſet. ꝙ ſi induci ⁊c.

¶ Quid autē intelligat tex. ibi. ante omnia moneant. Rū. Panor. ſm Hoſti. ꝙ anteq̄ recipiat curā corꝑis: vł ꝯueniat de ſalario; debꝫ ſeruare qđ ibi dicit. al's aūt ſalariū poſſet repeti: quia contra legē. C. de legi. l. nō dubiū.

¶ An autē illa decre. ſit intelligenda generaliter de omnib9 infirmitatibus: vel reſtringēda ad aliquas. Dicendū videtur ſaluo ſemper meliori iudicio. ꝙ debet intelligi de infirmitatibus ꝑiculoſis ⁊ dubijs. nimis enī durum eſſet: vt ꝓ quolibet accidente: vel dolore capitis ſuꝑueniente infirmo: ꝙ medicus teneretur inducere iſtum ad confeſſionem ſub pena peccati mortalis: ſed debet intelligi de egritudine tali: que ſm ſe eſt periculoſa: ſicut ſunt febres cōtinue pleureſes. ſquinācia. dolores colici renum ⁊ huiuſmodi. Ideo credendum eſt medicum tunc teneri ad inducendū infirmum ad confeſſionem: quādo infirmus ipſe teneretur cōfiteri in dicto caſu. ſcꝫ quādo eſt in articulo neceſſitatis ſeu in ꝑiculo mortis: vt dictum eſt ſupra Cōfeſſio ſecūdo. Secus vbi quis haberet febrem ephimeram ⁊ huiuſmodi.

¶ Vtrum aūt medicus prenoſcens mortem infirmi vicinam: cuius curā habet teneatur ei nunciare. Circa hoc Io. nea. diſtinguit. aut talis medicus credit veriſimiliter ꝙ talis ꝓnūciatio mortis multum proderit infirmo q̄tum ad ſalutem anime. ⁊ ordinationem de rebus ſuis. Aut credit oppoſitum. ſcꝫ ꝙ nihil proderit. Aut dubitat de vtroq̄. Primo caſu: quia ſcꝫ credit ꝙ proderit. vt puta quia credit ꝙ talis infirmus ſit ī ſtatu peccati mortalis: ⁊ nihil ordinauit de rebus ſuis que diſtribuerētur poſt mortem eius: ⁊ grauis diſſenſio eueniet inter heredes ꝓpter eas. Audita ꝟo morte vicina: infirmus bene ſe diſponeret ad bū moriendum: et bene ordinandum de rebus ſuis. Et in tali caſu tenetur manifeſtare per ſe vel p alium infirmo ex precepto charitatis. ⁊ non faciēdo peccat mortaliter. Si tamē ſunt plures habentes curam vnius infirmi: vno p̄dicente alij ſunt liberati. Si ꝟo medicus credit veriſimiliter oppoſitum ſcꝫ ꝙ talis ꝓnūciatio mortis parū vel nihil ꝓderit infirmo. ⁊ p oppoſitū credit ꝙ taciturnitas parum vel nihil oberit: quia credit eum eſſe in bono ſtatu: et bū ordinaſſe de rebus ſuis tunc nō teneť medicus p̄dicere mortem. Ita ꝙ nō predicendo peccet grauiter: q2 ceſſante cauſa ⁊c. Tamē meli9 faceret predicēdo. Cuius ratio eſt quia quātūcūq̄ infirmus credatur eſſe in bono ſtatu anime et rerum: tamē q̄tum ad vtrūq̄ poſſet ꝓficere ⁊ ꝓbabile eſt. ꝙ audita morte vicina magis ſe diſponeret. Si aūt medic9 nihil credit de p̄dictis duob9

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſed eſt in dubio: tũc etiã tenetur mortẽ vicinã nũ-
ciare: quia in dubio tenetur homo vitare notabi-
le damnũ ꝓximi ſi poteſt. In dicto autẽ caſu po-
teſt ſequi damnũ damnationis eterne ⁊ rerũ tem-
poralium.

¶ Quõ ſe debet habere medicus ĩ medicinis cõ-
ferendis? Rñ. ſm Inno. diligenter attendere de-
bet ne illas medicinas cõferat: de quibus ſm artẽ
ei nõ conſtat. Nam ſi dubitationẽ habet ꝙ noce-
ant: cõferendo peccat: quia in tutiorem partẽ ten-
dendum eſt. Et ſecurius eſt egrum nature relin-
quere ꝙ medico imperito cõmittere. Et ſi propter
imperitiã medici vel cirugici infirmus moriť: aut
remanet inutilis. puta qui habebat tibiam fractã
vel brachium ⁊ huiuſmodi, ⁊ ꝓpter eius imperitiã
remanſit deſtructus: tenetur de damno qđ inde
ſequitur, nam forte habebat aliquã artem: ex qua
alebat filios vel vxorem ⁊ huiuſmodi. ⁊ nũc parũ
vel nihil lucratur: tenetur ad equiualẽs ſm doc.
Idem Rich. in. iiij. diſt. xv. exquo directe nõ po-
teſt reſarcire principale. Idem ſi ex eius negligen-
tia: quia nõ viſitauit infirmum temporib9 debitis
vt debebat: vel dato ꝙ eſſet peritus: noluit proce-
dere ſm canones medicine: ſed iuxta ſuũ ſenſum
In omnib9 ꝑdictis et ſimilib9 tenetur ad arbitriũ
bonorum virorũ. Et predicta intellige quãdo ta-
lis predicabat ſe peritum verbis vel ex doctoratu.
Secus de illo qui dicebat ſe impitũ: et ex defectu
bonorũ medicorũ fecit quod potuit bona fide. tũc
non videtur ſibi imputãdum. ſed potius ſibi im-
putet qui talem elegit. Idem dictum eſt de aduo-
cato ſ. Aduocatus.

¶ Pone medicus promiſit curare infirmũ libe-
ratus eſt. ſed poſtea recidiuauit. An teneatur pro
eodem ſalario curare egrotum? Spe. diſtinguit.
an incõtinenti eger recidiuauit vt tunc teneatur.
Aut ex interuallo. ⁊ tũc non teneatur. vel dic ꝙ ſi
culpa egroti. nõ tenetur. al's ſecus. Et hec reſpon-
ſio eſt valde rationabilis. hanc queſtionẽ format
glo. in. l. marcius. ff. loca. de medico qui promiſit
ticio liberare eum a podagra. ⁊ ipm̃ liberaſſe vide
batur. tempore autem tranſacto. ticius in eandẽ
infirmitatem decidit. T. agit contra medicum vt
liberet eum. quia nõ extraxit anguſtias infirmita-
tis ſeu radicem. ſed ceſſare fecit. Item quia nõ vi-
detur curaſſe. exquo non durat curatio. Item qa
promittẽdo curationem. videtur ꝓmiſiſſe ꝙ eum
ꝑfecte curaret. qm̃ verba cum effectu ⁊c. Item qa
huic reſtituiť infirmitas. ergo et illi debet reſtitui
ſollicitudo curandi. Incõtrarium facit qꝛ de ꝑſen-
ti tm̃ infirmitate videtur cogitatum. Et ideo illa
ſublata, videtur ſublata obligatio curãdi ⁊c. Nã
in infinitum non debet obligari: quia infinitas
euitatur. hec glo. Tamen quo ad hunc vltimum
caſum recurrendum eſt ad verba et intentionem
medici ⁊ infirmi. Nam ſi ꝯuentum eſt ꝙ deberet
eum curare oĩno. et a totali infirmitate podagre.
tunc medicus teneretť quo ad recidiuam. Si ṽo
actum eſt ſolum de infirmitate: tunc imminenti.
tunc ſecus.

¶ Vtrum medicus teneatur potius gratis cu-
rare ꝙ̃ infirmũ permittere mori? Rñ. ſm Ray.
medicus tenetur curam et conſilium impendere
pauperi languido: vt habetur. lxxxiij. diſt. in prin
cipio. vbi dicit glo. ꝙ medicus debet potius gra-
tis curare ꝙ̃ permittere mori: non ſolum paupe-
rem: ſed etiam diuitem. Immo medicus hoc ca-
ſu debet curare nõ ſolum gratis: ſed ⁊ ſuis expen-
ſis: etiam diuitem qui nolet aliquid dare: prius ꝙ̃
permittere eum mori. Et ſi cõualuerit repetet im-
penſas: quia vtiliter geſſit negocium eius. Etiam
ſi moriať eger poteſt repetere: quia ſufficit ꝙ vti-
liter cepit gerere: licʒ euentus nõ ſit ſecutus. ff. de
nego. ge. l. ſed an vltro. nec poteſt ei obijci ꝙ cauſa
pietatis fecerit ſumptus: niſi eſſet ꝓpinquus infir-
mo. vt. C. de nego. ge. alimenta. Et poteſt medi-
cus predicta facere et repetere: etiam ſi infirmus
prohibuerit. Sicut ⁊ virum poſſumus extrahere
de domo ruitura: ⁊ beneficium inferre ĩuito. xxiij.
q. iiij. ipa pietas. Immo preſumitur ꝙ infirmus
talia dicendo fuerit furioſus. ff. de condi. inſti. qui
dam. Et per ꝑdicta ſoluitur queſtio: quotidiana.
Quidam cirugicus curauit quẽdam infirmũ in-
uitum qui habebat pedem putrefactum. ⁊ niſi cu
raſſet eum neceſſe fuiſſet ei incidi pedẽ: ne reliquũ
corporis ad putrefactionem deueniſſet. et ad talem
pedem curãdum facte ſunt multe expenſe. Quo
curato cirugicus petit expẽſas factas. Infirmus
dicit ſe nihil ei velle dare: ⁊ ꝙ potius voluiſſet ab-
ſciſionẽ pedis ꝙ̃ tantam pecuniam ſoluere. Quid
iuris? Rñ. ſm nota. per Bar. in. l. ſtichus. ff. de
pec. le. pro omni eo quod tangit ꝑſonam vel liber
tatem vel vitam vel ciuitatẽ: ꝙ ille pro quo ſoluiť
nõ poteſt dicere nõ eſſe vtiliter geſtum: vt in caſu
noſtro. Quod tene mẽti. Et pro hoc dicit Bar. ꝙ
ſi quis fuit cõdemnatus: adeo ꝙ ſi ille nõ ſolueret
amputareť ſibi pes vel aliud deberet fieri in ꝑſo-
nam. Modo aliquis amicus ſoluit cõdemnatio-
nẽ: animo repetẽdi. Ille nõ vult reddere: qꝛ dicit
melius eſſet mihi ꝙ pes amputareť ꝙ̃ ꝙ tanta pe
cunia ſolureť. Certe non poſſet dicere: vt eſt tex.
ſm Bar. in. d. l. ſtichus. ⁊ ibi glo. notabilis. Idẽ
dicendũ ſi aliquis fuit cõdemnatus in. C. et niſi
ſolueret eſſet exbãnitus. Si aliquis ſoluit pro eo:
nõ poteſt dicere: nõ expediebat ſoluere: qꝛ potius
expediebat eſſe bãnitum. hec Bar. Et hec nota.
qꝛ ſingularia.

¶ Pone. Statuto epi cauetť. ꝙ nullus ſub pena
excõicationis poſſit intrare monaſteria monialiũ
niſi ſit medicus. Modo intrauit quidaʒ qui erat
medicus non ꝯuentatus. an ſit excõicatus? Rñ.
Bar. in. l. ſciẽdum. ff. de edil. edic. refert ſe habu-
iſſe hanc. q. de facto. ⁊ reſpõdiſſe ꝙ nõ erat excõi-
catus. qꝛ ꝙ̃uis nõ ſit cõuentatus. tñ medicus eſt.
⁊ ita a vulgo nomiať. Item nõ dicitur medicus a
dignitate ſʒ a medicãdo. vñ nõ refert an ſit doctor
dũmodo medicetť.

¶ An autem licẽtiatus dicatur doctor? Bal. di-
cit ꝙ nõ. Et dicit ꝙ ſi epus excõicat omnes doct.
nõ diſputãtes. nõ dicitur excõmunicaſſe licentia-
tos. Et hoc voluit ipſe Bal. in. l. j. ff. ſo. ma. Et in
l. pe. de teſta. mili. dixit ꝙ poteſtas qui debet du-

cere ſecum aſſeſſorem doctorē non ſatiſfacit ducē-do licentiatū.

¶ An autē iudex teneatur dare ſuſpenſum pro notoria? Bar. hoc relinquit ſub dubio in. l. fi. de cada. puni. tamē caſus eſt ꝙ ſic: in. l. quod reipublice. ff. de iniur. quam. l. ad hoc allegat Ludo. in dicta. l. j. ſo. ma.

¶ Quid ſi propter defectum vel corruptionē aut ſophiſticationē rerum in medicina poſitarū infirmus incurrit periculum? Rn̄. ſm Inno. Si medicus diligētiam quam debuit adhibuit in reb⁹ eligendis: inculpabilis erit.

¶ Utrū peccet infirmus nō obediēdo medico? Rn̄. ſm Inno. videtur ꝙ nō. quia medicus nec prelatus eſt nec homo: cuius mandatis obedire teneatur: tamē bonum eſt ꝙ ei credat tanq̄ perito ī arte. Et ſm Archi. flo. ſi infirmus ſumat cibū vel potum q̄uis credat infirmitatē aliqualiter augeri: non peccat mortaliter. vel ſaltem non ita grauiter: ſicut ſi ſumpſiſſet cibū vel potum vnde ſequeretur mors. Peccāt tn̄ ſeruiētes ei talia miſtrantes.

¶ Utrum medici vl' cirugici poſſint ad ordines promoueri? Rn̄. ſm Ray. ſi periti erant in arte. ⁊ nihil de cōtingentibus omiſerūt. ⁊ habent de hoc probabilem conſcientiā poterūt promoueri. al's nō extra de eta. ⁊ qua. ad aures. Eſt tamē cōſulendū ſm Hoſti. ⁊ Gof. ꝙ promouendus a practica medicine abſtineat: que aduſtionem vel inciſionē requirit: quia hoc eſt oīno clericis interdictū. extra de homicidio. c. tua. ⁊ extra ne cle. vel mo. c. ſententiam. Et licȝ ibi non videat̄ dici niſi de exiſtentib⁹ in ſacris: tamē ſm Panor. idem poteſt dici de exiſtentibus in minorib⁹ q̄n ſunt beneficiati. vide de hoc ſ. Homicidiū. iij.

¶ Utrum liceat clericis operari in phica? Rn̄. ſm Ray. ſi ſunt in ſacris vel minorib⁹: dūȝ tn̄ ſint ſufficienter bn̄ficiati: nō licet: niſi gratis pro miſerabilibus perſonis vel cōſanguineis ſuis: nec tūc vbi poſſet eſſe periculum: quod etiam in clauſtralibus diſtrictius eſt obſeruandum. extra ne cle. vel mo. multa.

Mendaciū

Mendaciūȝ eſt falſa ſignificatio vocis: cū intentōne fallendi.

Quid de Abraā. Jacob ⁊ alijs ſanctis veteris teſtamēti qui videtur mentiti fuiſſe? Rn̄. Nico. de lyra gen̄. xxvij. ꝙ licȝ excuſari poſſint. tn̄ nō videtur ſibi magna neceſſitas excuſandi eos a mēdatio. maxie officioſo ſicut ibi. Ego ſum Eſau ⁊ ī pluribus alijs locis: quia certum eſt ꝙ apoſtoli fuerunt multo perfectiores: ⁊ tamē non fuerunt immunes a peccato veniali. ergo ⁊ multo minus patres veteris teſtamēti: q2 plures eorum leguntur peccaſſe mortaliter. vt dauid ⁊ patriarche qui ex odio vendiderūt Joſeph.

¶ Metus vide ſ. Impedimentū. x.

Miſſa.

Miſſa. Utrum miſſa debeat dici ſolum de die. Rn̄. cōiter loquēdo debȝ miſſa dici in die ⁊ non in nocte. q̄a hoc ſacramētū ad tempus gratie ptinet ꝙ p die ſignificat̄. Dies autem indicat̄ non ſolū ab ortu ſolis. ſed etiā ex quo incipiūt oriri ſigna manifeſta p aliquā aeris illuſtrationē.

¶ Qua aūt hora debeat miſſe celebrari? Rn̄. ſm Sco. in. iiij di. xiij. ꝙ a principio diei vſq̄ ad nonā miſſa cōgrue celebrat̄: cōputando principiū diei: non ab aſcenſu ſolis ſup orizōtem noſtrū: ſȝ ab illa hora ex qua radij ſolares illumināt emiſperiū noſtrū qđ vocat̄ principiū aurore. ⁊ incipit q̄n ſol eſt ſub orizōte ad. xij. gradus: quoꝝ aſcenſus nō continet vltra ſpacium vnius hore ⁊ quintā alterius. Ratio eſt ſm aſtrologos: q̄a omni hora aſcendūt xv. gradus zodiaci ſup noſtrū orizōtem. Et tunc adde tres qui ſunt quinta ps. xv. graduum. Et ſic erit hora cū q̄nta parte alterius in conſtitutione aurore. ⁊ ante ortum ſolis licite poterit celebrari p ſpacium vnius hore: ⁊ quintā partē alterius. Et facit q̄n tempus eſſet nebuloſuȝ: nec aurora videri poſſet. Iſte eſt terminus celebrādi a parte ante: excepta nocte natiuitatis: ⁊ nocte reſurrectiōis ī primitiua eccleſia. Licȝ nūc non obſeruet̄. de cōſe. diſt. j. nocte. Terminus autē celebratiōis a parte poſt: eſt hora nona. Et colligit̄ ex vſu eccl'ie. Et ille termin⁹ maxime attingit̄ ī dieb⁹ ieiunioꝝ.

¶ Quid autem dicendū de illis qui celebrāt ante aurorā credētes eſſe aurorā: vel nō eſſe meridiem: et tamē iam tranſiuit hora nona? Rn̄. ſm Pe. de Pal. ꝙ q̄uis ex vna parte videant̄ accuſari: q2 ſe diſcrimini exponūt. Ex alia tamē: q2 homo in talib⁹ decipitur. vnde ſi deuotio expoſcat. ⁊ aliter miſſaȝ audire nō poteſt videt̄ excuſari: q2 quod parū deeſt nihil deeſſe videtur. Idem dicit pro cōmunicādo infirmo: ſi aliter viaticum nō habeat̄: videtur eſſe bona cauſa anticipandi vel poſtponēdi. Sic et epī itinerātes: ante diē celebrare poſſunt: ne impediant̄ in via ſm Archi. flo.

¶ Quid de illis qui nōdum dictis matutinis celebrant? Rn̄. ſm v̄ v̄. mortaliter peccant: cum hoc ſit contra generalē ⁊ approbatā cōſuetudinē. Qui autem celebrat anteq̄ꝫ dicat primā nō peccat mortaliter: niſi ſit contra preceptū vl' ſtatutū ſiue conſuetudinē loci ſm eūdem v̄ v̄.

¶ Ubi debet miſſa celebrari. Rn̄. ſm Ray. In eccleſia cōſecrata vel ſaltem in altari cōſecrato: vel ſi non ſit altare cōſecratum: habeatur ſaltem altare paruulum. id eſt portatile. vide ſ. Altare. ⁊ Cōſecratio ſecūdo.

¶ Utrum vno ſolo preſente vel ſine lumie poſſit miſſa celebrari. Rn̄. ſm Hoſti. q̄uis ſm illud. de cōſe. diſt. j. hoc quoq̄. duo debeant eſſe preſentes q̄ ſacerdoti reſpondeant: tamē vnus ſufficit. Mulier autē ī miſſa miniſtrare nō poteſt: nec palas nec veſtes cōtingere. Sine lumie v̄o non licet celebrare. vt in. c. fi. de cele. miſ. vbi presbyter deponitur ab officio ⁊ beneficio: qui ſine igne. aqua. vel in pane fermētato. vel ī vaſe ligneo celebrat. vbi notat panor. ꝙ ad depoſitionē presbyteri non ſemp requirit̄ dolus. ſed ſufficit q̄nq̄ nimia deſipiētia ⁊ craſſa et ſupina ignorātia. vt ibi.

¶ Quid ſi ſacerdos celebrans. ī. canonē recolit ſe commiſiſſe aliquod mortale. Rn̄deo ſm Ray. credo

tutiorē viam eſſe: vt peniteat et doleat ꝙ ita tarde
penitet ⁊ ꝓponat cōfiteri q̄cito habuerit oportu/
nitatē. Et ſic ꝯficiat ⁊ ſumat.

¶ Vtrum liceat vni plures miſſas celebrare in
die. Rñ. ſm Dir. Sufficit ſemel in die celebrare.
nam valde felix eſt qui celebrat digne vnam. extra
eo. te referēte. Excipit̄ primo dies natalis domini
in quo poſſunt celebrari tres miſſe. extra eo. cōſu/
luiſti. Secūdus caſus eſt neceſſitas. Sed quaȝ di/
cis neceſſitatem. Rñdit Dir. ſi celebrauit primā ⁊
poſtea morit̄ quis: vel cauſa honeſtatis ſiue vtili/
tatis: vt ſi dicta miſſa ſupueniat aliqua magna ꝑ/
ſona que velit miſſam audire: vel ꝓpter pegrinos
hoſpites cōmeantes. ⁊ infirmos. extra eo. c. j. ⁊. ij.
Et forte ꝓpter neceſſitatem nuptiarū vbi tempus
laberet̄. Item ꝓpter raritatē p̄ſbyterorū: vel ꝓpter
paupertatē eccleſiarū: qñ quis poteſt duabus cō/
mēdatis eccleſijs deſeruire. Item ꝓpter duas miſ/
ſas ꝓprias que qñqȝ occurrūt. extra eo. cum creatu
ra. Et q̄tum ad hoc nunq̄ȝ licet: niſi vbi extiterit
carētia alterius ſacerdotis. Nota tamē ꝙ quādo
p̄ſbyter debet aliā miſſam celebrare: nō debet vi/
num ꝑfuſionis ſumere: ſeu nō debet manus vino
ꝑfundere in prima: q̄ illud celebrationē aliā impe
diret. ex̄ eo. ex parte.

¶ Quid ſi omittat̄ aliquid de his que ad ritū ce/
lebrationis ptinent. Rñ. ſm omnes theo. quilibȝ
omittens aliquid tale. puta tempus debitū. altare
veſtes ⁊ huiuſmodi. nihilominus conſecrat ſi eſt
ordinatus ⁊ adſit intentio. ⁊ debita materia ⁊ for/
ma. Sed grauiſſime peccat ſi ſciēter hoc faciat. Et
ideo Rich. in. iiij. diſt. xiij. dicit ꝙ ſine veſtimētis
benedictis nō debet q̄s celebrare: al's grauiter pec
cat ſi ſciēter hoc faciat.

¶ Que autem ſint iſte veſtes. Inno. in li. de offi/
cio miſſe dicit. ꝙ ſex ſunt indumēta. videlicȝ ami/
tus. alba. cingulū. ſtola. manipulus ⁊ planeta. In
multis tñ locis inoleuit ꝯſuetudo vt cingulū non
benedicat̄. Rationabili⁹ tñ eſſet ipm̄ bñdici. Cal/
ciamēta etiā ſacerdotis ſpecialeȝ habent ſignifica/
tionē: nec tamen ſotulares benedicūtur. De calci/
amētis tamē nullus tex. repitur in iure. Sed hoc
habet generalis ꝯſuetudo. Et ſic in hoc ſeruanda
eſt ꝯſuetudo. vbi ergo cōſuetum eſt portare calcia
menta: que vulgari modo botas appellamus hu/
iuſmodi deferētes vident̄ excuſari.

¶ An autem celebrans ſine veſtibus bñdictis ſit
irregularis. Rñ. ſm Rich. vbi ſ. ꝙ ſiue hoc faciat
ſcienter ſiue ignoranter non eſt irregularis: q̄ hoc
nō inuenit̄ iure cautum. tamē ſcienter celebrans:
vel ignorātia craſſa grauiter peccat vt dictum eſt.
Et ſm Archi. flo. ſi quis celebraret ſine miſſali vł
ſaltem ſine libro: vbi nō eſſet miſſa: peccaret morta
liter. etiā ſi omnia haberet in memoria. Et hoc ꝓp̄
piculū obliuionis.

¶ Vtruȝ hymnus angelicus debeat cantari qñ
miſſa de ſpirituſancto vel de v̄gine celebrat̄. Rñ.
ex priuilegio Alex. iiij. quod incipit. Paſſi grauio/
ra. licȝ in miſſis ſp̄uſſancti. ⁊ beate vir. dictū hym/
nū dicere et eorum ſequētias: non ſolum in miſſis
ſolēnibus: ſed etiam priuatis. licȝ etiaȝ dicere pro/
prias p̄fatiōes i miſſis de cruce et huiuſmodi.

¶ Vtrum quilibet teneatur audire miſſā. Rñ.
ſm Hoſti. die dominico quilibet tenetur audire
miſſam ex precepto: ⁊ totam. Ita ꝙ accipiat bene/
dictionē ſacerdotis. de conſe. diſt. j. miſſas. et. c. ſe.
et. c. omnes fideles. niſi excuſentur magna neceſſi
tate. Et nō ſolum omnes fideles tam laici q̄ȝ cleri/
ci. tenētur audire miſſaȝ diebus dominicis. verū
etiā alijs diebus feſtiuis ex precepto eccleſie. Ra/
tio eſt: quia vbi eſt eadem ratio: ibi debet eſſe idem
ius. Ratio autem quare fuit hoc ſtatutum. ſcȝ de
auditu miſſe. videtur fuiſſe: vt ſaltem in hoc mo/
dico tempore vacetur diuinis: ſed non alia de cau
ſa fuerūt addita alia feſta ad dies dominicos ſub
precepto: niſi vt vacetur diuinis: ergo videtur ꝙ
iſte modus determinatus per eccleſiam in vacan/
do diuinis die dominico per auditionē miſſe: de/
bet extendi etiā ad alia feſta. Alijs aūt temporib⁹
nullus etiam religioſus vel clericus tenetur audi/
re miſſam de p̄cepto. Nec obſtat. c. ſolet. de conſe.
diſt. j. qd̄ videt̄ velle ꝙ in quadrageſima quis nō
dicatur ieiunare niſi audita miſſa ⁊c̄. quia dico ꝙ
illud capitulū loquit̄ de conſilio: vel ſi eſt p̄ceptuȝ
abrogatū ē ꝑ ꝯtrariā ꝯſuetudinē.

¶ Vtrum quis teneat̄ audire miſſam propriam
diei. puta miſſam dominice in aduentu in. lxx. et
huiuſmodi. Rñ. Archi. flo. ꝙ nō tenetur quis ex
neceſſitate ad propriā miſſaȝ: quia nec. d. c. miſſas
hoc dicit ſed indiſtincte loquitur: ſed audire debȝ
propriam ex cōgruitate. Et ſm hanc congruentiā
loquitur. c. j. extra eo. Neqȝ eñ mulIercule vel idi/
ote ſcirent diſcernere ſi eſt miſſa propria vel alia. et
nimis oneroſum eſſet ꝙ vnuſquiſqȝ deberet inter
rogare ſi eſſet miſſa propria vel alia. Et in multis
eccleſijs eadem die occurrunt plures miſſe dicen/
de. vtputa de octaua alicuius ſancti: ⁊ de domini/
ca que occurrit.

¶ Vtrum autem ſit neceſſarium ſenſim ⁊ diſtin
cte audire verba miſſe. Dubium facit: quia dictū
capl'm miſſas. dicit. ꝙ debeat audire ⁊c̄. Rñdit
Archi. florē. ꝙ non eſt neceſſe. nam tunc ſequeret̄
hoc incōueniens. ꝙ qui audirent miſſam ab his
qui ſubmiſſe dicunt. cū multitudo populi adeſſet
ſi remoti eſſent: non implerent preceptum. Simi
liter qui ſurdi ſunt: vel hebetem auditum habent
non implerent p̄ceptum. Intentio ergo eccleſie
in illo decreto eſt ꝙ p̄ſens ſit in miſſa et vacet. Si
etiam intelligens eſt: dignum et iuſtum eſt vt in/
tendat ⁊ conetur intelligere que dicunt̄ in miſſa.

¶ An autem peccet quis audiendo miſſam a no
torio fornicatore. vide ſ. Clericus. iij.

¶ Quid autem de eo qui dimittit aliquam par/
tem miſſe. puta introitum. Rñdit Archi. floren.
quod modicum eſt pro nihilo reputatur. Secus
autem ſi dimitteret notabilem partem. puta me/
diam: vel terciam partem. Seruitores auteȝ miſ/
ſe: ſeu miniſtri qui diſcurrunt hinc inde pro his
que expediunt: vt in miſſis ſolennibus pro thu/
re. vino et huiuſmodi intelligendi ſunt miſſe

adeſſe ꝓ illo tempore.

¶ Sed que dicenda eſt neceſſitas que excuſet ab auditione miſſe? R̄n̄. Archi. flo. ꝙ a tranſgreſſione huius precepti excuſat neceſſitas. vnde infirmi qui non poſſunt ſine periculo exire ad audiendū: excuſantur. Idem in his qui ſeruiūt illis. Similiter habentes paruulos quos non poſſunt cōgruenter dimittere ſine periculo. ar. extra de regu. iu. Quod non eſt. Similiter qui aliquod arduum et iuſtum negociū haberent facere ⁊ audiendo miſſam impedirent: videtur excuſari. Officiales qui ratione officij nō poſſunt exire: vt caſtellani. ⁊ alij ſeruientes dominis: videntur excuſari. Domini etiam ⁊ conſiliarij qui tempore miſſe ſuper vrgentibus cauſis occupati ſunt: videnť excuſari. Puelle nubiles que. ſcʒ volunt nubere: videntur excuſari ſi earum parentes non permittunt: ignorantes tale preceptum: vel facientes quod in ſe eſt: vt vadant non enim eſſet decens vt ſole irent: parentes autem nō inducēdi ſunt ad mittendum. Si autē nolunt excuſantes ⁊ allegantes conſuetudinē in contrarium: quia ſic ſolent ſtare quaſi clauſe in domo ob honeſtatem. videtur tolerandum. arg. de conſue. c. fi. niſi parentes ad choreas ⁊ huiuſmodi mitterent eas. quia tunc non excuſarētur: vľ quādo permittunt eas morari in vijs vel ad feneſtras vt videanť. Vidue diu ſtantes ratione viduitatis: vt quaſi pro honore mariti: non vidētur bene poſſe excuſari. diſt. viij. conſuetudo. niſi forte per breue tempus: vt vnius ebdomade vel menſis. Coniugate que non poſſunt ſine magno ſcandalo virorum: quia ſcilicet cum hoc non poſſunt ita bene preparare neceſſaria familie: videntur poſſe excuſari. xxxiij. q. v. noluit. Secus ſi mariti facerēt ſtudioſe ad impediēdum eas a bono. Patroni tn̄ ⁊ patrone debent ſic ordinare iuxta poſſe de famulis ⁊ famulabus ſuis: vt audiant miſſam in feſtis. vnde dicit Pe. de pal. ꝙ ab hoc precepto nō ſerui plus ꝗ̄ domini. Immo ſeruus ⁊ ancilla ita debēt vacare ⁊ quieſcere deo: ſicut dn̄i. Tenentur etiam filios inducere ad hoc. Tenētur etiam omnes audire miſſam qui hn̄t vſum ratiōis ſm̄ Pe. de pal. Quod intelligo qn̄ ſciūt vel ſcire comode poſſunt. hec Archi. flo. Itinerantes etiam ſm̄ Archi. flo. non excuſantur ab hoc precepto ſi comode audire poſſunt. al's ſecus. puta aliquis eſt in ſocietate aliorū qui nolūt expectare miſſam ⁊ ſine ſocietate illa nō poteſt bene iter facere: vel q: ignorat viam: vel quia difficilis ⁊ ꝑiculoſa: vel quia nō eſt tuta a latronibus: vel quia ab illis habet expēſas ⁊ huiuſmodi: excuſatur ab auditione miſſe ſm̄ eū. Vide tamē ad ꝑdicta quod notat Rich. angli. in quolʒ et Aſten̄. li. iiij. vbi diſtinguūt ꝙ ſecularibus non audire miſſam in dominica aliquādo eſt peccatuʒ mortale. aliquando veniale. aliquando nullum. Tūc enim eſt peccatū mortale: quādo quis omittit ex contemptu vero vel interpretatiuo. Voco autem contemptū interpretatiuū quādo ſine cauſa legitima miſſam non audire in diebus dominicis aſſueſcit. Cauſam autem legitimam voco quādo corporali infirmitate detinetur: vel inimicorūʒ timore: vel aliquo alio ſimili quod ſm̄ rectum iudicium: excuſatio legitima debeat reputari. Et talis non audiens miſſam ex contemptu vero vel interpretatiuo ab epiſcopo debet confundi. dicto c. miſſas. ⁊ etiam peccat mortaliter. Quod patʒ q: talis debet excōmunicari. de conſe. diſt. j. qui die. Tunc autem eſt peccatum veniale cum omittit: nō ex cauſa legitima: ſed ex aliqua mentis infirmitate ſicut ex aliqua paſſione: vel ex aliqua pigricia ſi tamen ad hoc non fuerit aſſuetus. Tūc autem nullum eſt peccatum cum omittit ex aliqua cauſa legitima. Et ex predictis patet quid ſit dicendum de illis paupercul͡is mulieribus que aliquando non habent veſtes: aut velamina: aut alia neceſſaria ad corporis tegumētum: tum ob paupertatē: tum quia marit⁹ ea impignorauit vel huiuſmodi: que ſi irent ad eccleſiam ſine conſuetis veſtibus: deriderentur ab alijs. hoc dico in locis vbi mulieres aſſuete ſunt portare veſtes ⁊ huiuſmodi: tales videntur excuſari a peccato mortali. Idem dic in ſimilibus caſibus.

¶ An autem ſeculares teneantur audire miſſaʒ diebus dominicis in eccleſijs ſuis parochialibus q: de diebus priuatis non eſt dubitatio quin quilibet vbiqʒ poſſit audire miſſam? R̄n̄. Panor. in c. vt dominicis. de parochijs. dicit. ꝙ aut q̇s hoc facit ex contemptu proprij preſbyteri ſine cauſa legitima. ⁊ tunc peccat: quia venit contra ꝑceptum ſuperioris. ⁊ ipſe ſacerdos qui admittit parochianum alienum ſupradicto caſu cōmittit quodammodo furtum ⁊ rapinam. Si tamen ex cauſa legitima contēneret proprium ſacerdotem. puta quia eſt notorius fornicator vel preciſus ab eccleſia. tūc non peccaret: quia hoc caſu non cadit proprie cōtemptus: ſed iuris auctoritate facit. aut deſerit ꝓprium preſbyterū ſine contemptu. ⁊ tunc nō peccat. pro hoc tex. in dicto. c. vt dominicis. qui ponderat contemptū. Sed hodie videmus cōmuniter populum cōfluere ad eccleſias fratrum mēdicantiuʒ derelicto proprio preſbytero. Et credo ꝙ ſi hoc faciunt bono zelo: non peccant. puta quia deuotius ibi celebratur. Item quia audiūt ibi predicationeʒ. ⁊ imediate ante vel poſt audiunt miſſam. Quidā etiam non irrationabiliter dicunt ꝙ dictū c. vt dominicis. nihil ipſis parochianis precipit: ſed ſolum ipſis preſbyteris. Ibi enī dicitur. vt dominicis vel feſtiuis diebus preſbyteri, antequā celebrent plebem interrogent: ſi alterius parochianus in eccleſia ſit qui proprio contempto preſbytero ibi miſſam velit audire: quem ſi inuenerit: ſtatim ab eccleſia abijciat. hec ibi. Manifeſtuʒ eſt autem ꝙ ibi nihil precipitur laicis parochianis: ſed ſolum preſbyteris. ⁊ non alijs preſbyteris niſi parochialibus. nam alij preſbyteri qui non ſunt parochiales: ſiue ſint ſeculares ſiue regulares: quando volunt celebrare in ſuis eccleſijs. nō oportet ꝙ interrogent plebem: cum tales preſupponantur non habere plebem. Nec oportet ꝙ faciant illam diſtinctionem: ſi alterius parochia-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nus ibi ſit: cum omnes ibi exiſtentes alterius parochiani ſint. nec p̄cipitur eis ꝙ nō pulſent campanas: aut ꝙ claudāt portas eccleſie: qñ volūt celebrare ne aliquis intret: nec p̄cipitur eis ꝙ non celebrent: aut dicant officia: niſi certis horis anteq̄ȝ omnes parochiales ⁊ cathedrales eccleſie compleuiſſent officia: aut miſſas. Sicut a pͥncipio dictoꝝ ordinum p̄lati ſeculares faciebāt. qđ eccleſia ꝓhibuit ⁊ ↄtraria p̄cepit. que quidē ꝓhibendo ⁊ contraria p̄cipiendo: quid aliud ſignat: niſi ꝙ ex certa ſciētia vult ꝙ poſſint ad libitū ire ad quaſcūq̄ȝ eccleſias voluerint: vbi comodius et deuotius poſſint audire diuina. Et dato ꝙ. d. decre. vt dñicis. cōtineret p̄ceptum ipſis parochianis. eſt tamē per cōtrariā ↄſuetudinē generaliſſimā et vbilibet abrogata: cui optime derogari pōt: maxime q: nunq̄ȝ fuit nec eſt: moribꝰ vtentiū approbata. Et quā cōſuetudinem papa ſcit. tolerat, ⁊ totus mundus obſeruat.

¶ An autē fratribus minoribus liceat celebrare in domibus ſecularium vel alibi: cum altari viatico hoc eſt portatili? Rñ. ꝙ ſic ꝑ tex. in. c. in his. de priuil. qui dicit, vbicūq̄ȝ. quod eſt verbū generale. Caueant tamē celebrare extra loca coꝝ: niſi exiſtēte neceſſitate: ꝓpter ſcandala que eueniūt cum dioceſanis ⁊ ſacerdotibus parochialibus. ⁊ multotiens ꝑ dioceſanos eſt excōmunicatio ſynodalis: lȝ eos nō aſtringat. Idem priuilegium habent fratres p̄dicatores. vt notat glo. in. c. fi. de priuil. li. vj. De hac materia vide ſupra. Altare. et. Conſecratio ſecūdo.

¶ Utrum miſſa de vno ſancto pro defuncto tm̄ ei proficiat ſicut ſi diceret̄ de mortuis. Rñ. Dic. li. j. ſm Hoſti. ꝙ ſic. ⁊ ecōuerſo. Et cōſueuit dicere. d. Ugo. Car. ꝙ ipſe celebrādo ꝓ dña noſtra: ſciebat celebrare ꝓ defunctis. ⁊ ecōuerſo.

¶ Sed nūquid tantū valet miſſa dicta ꝓ pluribus cuilibet eoꝝ quātum valet ſi diceret̄ pro quolibet eoꝝ ſingillatim. Directoria refert quoſdā dicere ꝙ ſic. de cōſe. diſt. v. nō mediocriter. Et ē hoc ſpeciale in ſacramētis ꝑ ſpiritūſanctū qui nō dat̄ ad menſuram. Et hoc ē verum ſm Hoſti. de pſalmis ⁊ miſſis que generaliter cantant̄ ꝓ omnibꝫ: licȝ ꝓ aliquibꝫ ſpecialiter videātur dici. Et ideo non valent ei minꝰ q̄ȝ ſi ſpecialiter ꝓ quolibet eorum cantaretur. Sed non ſic videtur de elemoſynis. et ieiunijs. et precibus: ſiue orationibus que alios nō tangunt: quia non proſunt mortuis. niſi eis pro quibus fiunt ſpecialiter. Alij vͦ dicunt ꝙ hoc eſt verum. ſi pro omnibus equaliter dicatur. Sed ſi intuitu vnius dicitur: licȝ pro omnibus dicatur: plus ſm eos ꝓficit ei pro quo ſpecialius intēditur Et hec eſt vera ſentētia ſm theo. Nō obſtat. d. c. non mediocriter. quia loquit̄ in caſu illo. ſcȝ q̄ȝtū ad meritum celebrātis: cum hilaritate mentis nō minus valet miſſa dicta pro vno q̄ȝ ſi pro quolibꝫ diceretur cum anxietate. Idem Io. ⁊ Archi. in dicto. c. non mediocriter. huiꝰ opi. expreſſe eſt Scotus in quolibꝫ. vbi querit: an ſacerdos qui promiſit dicere. xxx. miſſas beati Gre. x. perſonis ſeparatim: ſatiſfaciat dicendo ſolum. xxx. An vͦ teneat̄ dicere pro quolibet iſtorum. x. quibus ꝓmiſit. xxx. Et ſi dicat ſolum. xxx. pro omnibꝫ. x. teneat̄ ad reſtitutionē ⁊ ſatiſfactionē ⁊ ſupplementū omnium aliarum. Reſpondet ꝙ meritū miſſe in tres ptes diſtinguitur. vna attribuitur chriſto. alia eccleſie. tercia vͦ ſacerdoti. Primas duas ptes. ſcȝ chriſti ⁊ eccleſie ſacerdos celebrans nō poteſt diſpenſare: ſed ſolum terciā ſuam. Et ideo ſi illud particulare meritū quod eſt ſibi attributū. ſcȝ dictam terciam partem attribuit alicui determinate perſone: illud meritū non poſſet alicui alteri attribuere. Nō clariſſime demōſtratur. Nam licet in tali ſacramento ſit meritum infinitū: tamen meritum ipſi ſacerdoti participatum et cōmunicatū ratiōe talis celebratiōis eſt finitum. terminatū ⁊ limitatum: quia ſi diceret̄ contrariū. ſcȝ ꝙ meritū ipſius ſacerdotis eſſet infinitum: ſequeret̄ hoc abſurdum. ꝙ ex vnica celebratiōe quis poſſet liberare omnes animas que ſunt in purgatorio quod eſt hereticum. probatur hoc clariſſime. Nam ſm theo. ⁊ canoniſtas in. c. quod autem. de pe. ⁊ remiſ. licȝ peccato mortali debeat̄ pena eterna tamē per cōtritionem illa pena eterna cōmutatur in temporalē ⁊ limitatam ergo pena que debetur pro quolibet peccato mortali eſt finita: ergo ⁊. c. peccatoꝝ. ⁊. M. et. X. M. ⁊ ſic multiplicando pena ſemper erit finita. Nā ſm philoſophos ex multis finitis et limitatis: nunq̄ȝ fiet infinitum. Si ergo pena que debet̄ vni exiſtēti ī purgatorio: quātacūq̄ȝ ⁊ quotcūq̄ȝ habeat peccata. eſt finita: ergo pena que debetur omnibꝫ exiſtentibus in purgatorio ſimul pro omnibus ſuis peccatis: erit finita et limitata eadem ratione qua prius: quia finita nunq̄ȝ faciūt infinitū. Et ex alia parte meritū vnius miſſe eſt infinitum quod intendis cōmunicare omnibus exiſtentibus ī purgatorio: ſed infinitum excedit finitum: ergo ꝑ vnicā miſſam omnes anime liberabūtur: etiā ſi eſſent in centuplo plures q̄ȝ ſint: cum etiam tunc eſſent finite anime ⁊ finita pena: ⁊ oīa alia finita: ergo ſequitur concluſio noſtra. ꝙ eſſet hereticum dicere. Dicamus ergo ſicut eſt rei veritas. ꝙ meritū miſſe cōmunicatum ipſi ſacerdoti eſt finitum ⁊ limitatum: ſed ſm philoſophum omne finitum per ablationem partiū ⁊ cōmunicationem alteri factam ſemper redditur minus. et intātum poſſet minui ꝙ ad nihilum redigeretur: ergo ſic dicendum in propoſito. ſcilicet ꝙ celebranti ⁊ cōmunicanti partem ſui meriti alicui: minus remanet de tota ſumma. Et ſi totum meritum vni communicat. alius nihil habet. Idem tenet Panormi. poſt Io. an. ⁊ Cal. in. c. fraternitatem. de ſepul. vbi concludit. ꝙ ſi conſiderantur ſuffragia reſpectu ſatiſfactionis. tunc magis proſunt his pro quibus ſpecialiter fiunt q̄ȝ ſi generaliter. Ratio quia habent efficaciā finitam: ⁊ ex diuina inſtitutione diſtribuitur inter illos pro quibus fiunt: ergo tanto minus operantur quanto pro pluribus fiunt. Hec Panormi. Idem Tho. et Petrꝰ in quarto. quia cum ſuffragium ſit virtutis finite: et deriuetur per intentionem facientis quo voluerit: valet ei pro quo fit q̄ȝtum ad liberationem a pena: tamen q̄ȝtum ad cō-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

gratulationē ⁊ ad interiorem conſolationē ſm ꝙ vnus in charitate exiſtens de bonis alterius gaudet: ſic valet omnibus exiſtentibus in charitate. ⁊ plus ei qui eſt in maiori charitate. Et hec ſentētia eſt cōmunis ſm Nico. de auſmo. Idē Aſten. Et per predicta ſoluitur queſtio. nūquid ſuffragia facta ꝓ multis: equalit ꝓſint ſingulis: Pe. ⁊ Tho. dicunt. ꝙ ſi valor ſuffragioꝝ conſideratur ſm qḋ valet ex virtute charitatis: ſic tantū ꝓſunt ſingulis: ac ſi pro vno tm̄ fierent. Si autem cōſideratur valor ſuffragiorum inquātum ſunt quedam ſatiſfactiones per intentionē facientis tranſlate ī mortuos: ſic magis valent ei pro quo ſpecialiter fiunt. Sic enī effectus ſuffragiorū: diuidit diuina iuſticia inter eos pro quibus fiunt. Quare concludūt quidam. ꝙ ſi quis ſacerdos promiſiſſet deſeruire vni capelle: ⁊ quotidie ibi celebrare. ꝙ talis nō poſſet dicere miſſas beati Gre. pro aliquo alio. Et ſic non poſſet acceptare aliquas miſſas ad dicendū nec trinitatis nec crucis ⁊c. Hoc patet per predicta. Et idem dicendum de quibuſcūq; alijs ſacerdotibus tam ſecularibus ꝙ̄ religioſis: ꝙ ſi promiſerunt dicere. xxx. miſſas pro vno tales miſſas nō poſſunt appropriare alteri. al's tenentur ad reſtitutionem ſm Sco. Ideo cautela eſt vt ſacerdos nō ꝓmittat ī ſpeciali alicui. Sed poterit dicere. Nos rogabimus deum pro te: vel pro illo defuncto in xxx. miſſis: vel. M. Et ſic promittendo pluribus perſonis. poterit ſatiſfacere. Immo tot quot promiſit. Unum tamen eſt quod poſſet excuſare huiuſmodi ſacerdotes promittendo pluribus dicere xxx. miſſas. ſcʒ conſuetudo omniū ſacerdotum: q̄ indifferenter acceptant plura trigeſima ſimul. et ſimul dicunt: ⁊ omnibꝫ promittunt ꝙ dicent. xxx. miſſas. Et ſeculares ſciunt hanc conſuetudinem fore inter religioſos et alios ſacerdotes. Et ſic videntur eſſe contenti ꝙ in triginta miſſis oret pro eis: aut defunctis eorum. Si tamen eſſet aliquis ſecularis qui expreſſe diceret. volo. xxx. miſſas pro me. ⁊ nolo vt acceptetis alias miſſas in eis: vel huiuſmodi vt multos vidi. tunc dico ꝙ eſt neceſſe: aut non receptare: aut acceptando velis nolis dicere pro eo dumtaxat. licʒ tamen in omnibꝫ miſſis quātūcunq; appropriatis rogare deum pro toto mūdo ⁊ deuotis ⁊ viuis ⁊ defunctis: dūmodo nō approprient eis. hāc etiam opinionē tenet Archi. flo. ⁊ Jo. de capi.

¶ Utrum propter miſſam peculiarem: vt de aliquo ſancto: vel aliam debeat quis dimittere quin audiat miſſam propriam illius diei: Miſſa peculiaris idem eſt qḋ miſſa ſpecialis de aliquo ſancto: quaſi ſpecialis ſicut peculium alicui. Rn̄. ſm vꝰ. Si dies habet propriam miſſam quam ⁊ quis al's audire tenetur: non debet dimitti propter aliam. extra eo. c. ij. Sed ꝙ quidam laicorum omni die volūt miſſam de trinitate vel de ſancto Michaele ⁊ huiuſmodi: non debent hoc facere niſi in ſuis diebus: vt in dicto. c. ij. Et ibi patet ꝙ tam pro viuis ꝙ̄ mortuis vtilior miſſa que poteſt dici ē miſſa de die. Et ꝙ etiam in diebus profeſtis. id eſt ferialibus propter miſſas peculiares: ſeu votiuas: ſeu etiam mortuorū: non debet derogari miſſe de die. Hoc intelligunt docto. quādo in eccleſia nō eſſet niſi vnus ſacerdos. Si enī eſſent plures bene poſſet vnus dicere miſſam occurrētem: ⁊ alius ob deuotionē dicere miſſam peculiarem.

Monachus.

¶ Utrū poſſit fieri canonicus ſecularis: Rn̄. ſm Ho. ꝙ non. quia non eſt arandum cum boue ⁊ aſino: nec homines diuerſe profeſſiōis debēt ſic eſſe ſil'. de elec. cū cauſam.

¶ Utrū poſſit fieri canonicus regularis: Rn̄. ſm Tho. ſecūda ſecūde. q. clxxxix. vtraq; religio. ſ. canonicorū regulariū ⁊ monachorū ordinatur ad opera vite cōtemplatiue: inter que precipue ſunt ea que agunt in diuinis miniſterijs: ad que ordinatur directe ordo canonicoꝝ regulariū: quibus per ſe competit ꝙ ſint clerici religioſi: ſed religioni monachoꝝ nō ꝑ ſe competit ꝙ ſint clerici. vt. xvj. q. j. alia cauſa. Et ideo q̄uis ordo monachorū ſit artioris obſeruātie: tamē ſi monachi eſſent laici liceret eis tranſire ad ordinē canonicorū regulariū: non autē econuerſo. xix. q. iij. mandamus. Sed ſi monachi ſint clerici ſacris miniſterijs obſequētes habent id qḋ eſt canonicorū regulariū. ⁊ cum maiori artitudine: ⁊ ideo licitum erit tranſire de ordine canonicorū regulariū ad ordinem monachorū petita tamē licentia ſuperioris: et non econuerſo. xix. q. iij. ſtatuimus.

¶ Utrum liceat monacho habere locum in diuerſis monaſterijs: Rn̄. nullo modo licet. de reli. do. c. finali.

¶ Utrū monacho vel religioſo poſſit cōmitti regimen eccleſie ſecularis parochialis: Rn̄. Panor. in. c. ꝙ dei timorē. de ſta. mo. ꝑ tex. illuʒ dicit ꝙ ſic: ſed debet habere ſocium ſui ordinis ſi comode fieri poteſt. Panor. tamē hoc declarat in. c. monachi extra eo. dicens. ꝙ monachus nō debet conſtitui ſine ſocio ſui ordinis in eccleſia parochiali: quādo eccleſia parochialis eſt ſbiecta monaſterio. Ita ꝙ iſte nō deſinit eſſe obediētiarius monaſterij. Secus ſi religioſus ꝓmoueret tanq̄ quilibet clericus ſecularis ad eccleſiā parochialē. nam tūc cum deſinat eſſe monachus monaſterij. nullā habebit amplius cōnexionē cum primo monaſterio. vide ad predicta quod notatur ꝑ Car. et docto. in cle. j. de elec. vbi dicit ꝙ eccleſia nō curata nō poteſt ſibi cōmitti: ſed de curata diſtinguūt ꝙ duplex eſt cura quedā ꝓprie: vt cura quā habet eccleſia parochialis circa ſuos parochianos. ⁊ de hac omnes cōcordant ꝙ monachus ad illā poteſt digi. Alia vō eſt improprie. vt cura quā hʒ ꝑlatus eccl'ie collegiate ī illos ꝺ collegio. ⁊ de hac: glo. ibi dubitat. ⁊ dic hoc indigē declaratiōe. Pau. tn̄ dicit. ꝙ etiā ad hāc pt̄ aſſumi: q2 nō pōt talis ꝑlatus nō hr̄e curā ſui collegij. Car. etiā tenet hāc opi. dicēſ cōiter teneri ꝙ indiſtincte ꝑ diſpēſationeʒ epi poſſit monachꝰ ꝑfici eccleſie curate etiā non hn̄ti aliā curā niſi collegiū. qḋ tenet Jo. Cal. ⁊ Fe. ꝺ ſe. Intellige. ꝙ ep̄us poſſit diſpēſare ꝺ eccl'ijs q̄ pleno iure ad mōachos nō

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝑtinent. hoc tamẽ cum conſenſu abbatis. ⁊ ſic intellige. xvj. q. j. per totum. In eccleſijs autẽ que ad monachos ꝑtinent mero iure: ſufficit ſola auctoritas abbatis ⁊ cõuentus. xvj. q. ij. viſis. vel etiam ſolius abbatis: ſi ad ipm̃ pertinet eccleſie prouiſio Adde tamẽ qꝺ notat Panoꝛ. in dicto. c. qꝺ dei timoꝛẽ. ꝙ regulares poſſunt ꝓmoueri ad eccleſias ſeculares curatas principaliter propter officiũ predicandi. Et ſic propter bonũ cure. Ex quo infert. ꝙ ſi religioſus non eſt ad iſta aptus nõ poteſt licite ꝓmoueri. Et pro maioꝛi declaratione p̃dictoꝝ querit Panoꝛ. vbi ſ. an predicta habeant locum de iure cõi: an vͦ ex diſpenſatione. puta ꝙ tam canonicus regularis ꝙ̃ monachus de iure cõmuni ſuadente neceſſitate vel vtilitate poſſint ꝓmoueri ad eccleſias ſeculares curatas. Quidam tenent ꝙ de iure cõmuni poſſunt ꝓmoueri: ſed debent habere ſociũ. Alij ꝯtra dicentes ꝙ ex diſpenſatiõe Panoꝛ. autem diſtinguit. ꝙ aut queritur nũquid regulares poſſint ꝓmoueri ad dignitatem epiſcopalem. ⁊ ſic ſcḋm omnes ꝓmoueri poſſunt. ſ. de iure cõmuni. tex. eſt in. c. vnico. xviij. q. j. ⁊ in dicta cle. j. ⁊ aptius patꝫ in. c. ſi religioſus. et. c. quoꝛũdã. de elec. li. vj. naꝫ ibi eligunt̃ ꝑ canonicos in ep̃os. Si eñ nõ eſſent habiles de iure: nõ eligerent̃ ſꝫ poſtularent̃. vt in. c. fi. de poſtu. p̃. Unde etiã abbas nõ obſtante vinculo dignitatis põt eligi in epiſcopũ vt in. c. ſi abbatẽ. de elec. li. vj. Et hoc cõcedit̃ ꝓpter excellentiã ep̃alis dignitatis. naꝫ ⁊ ep̃us appellat̃ religioſus. vt in. c. ex multa. ꝺ voto. Aut loq̄mur de eccleſia inferioꝛi. ⁊ tunc aut eccleſia eſt collegiata aut nõ. Primo caſu: aut queritur de ꝓmotõne ad canonicatũ vel ad aliud beneficiũ ſimplex ipiꝰ eccleſie collegiate. ⁊ tunc promoueri non poſſunt: vt in. c. ſuper eo. de regula. adeo ꝙ etiã ep̃us diſpẽſare nõ poteſt ſcḋm Cal. vt religioſus ſit canonicus in eccleſia ſeculari. Nam hoc caſu ceſſat priuilegiũ cure: ratiõe cuius ꝑmittitur ꝓmotio ad eccleſiam ſecularẽ. vt in dicto. c. qꝺ dei timoꝛẽ. hoc intellige niſi eccleſia cathedralis eſſet regularis. nã tũc monachus vnius monaſterij poteſt ꝓmoueri: vt ſit canonicus in eccleſia cathedrali. Et largo mõ monachi in tali eccleſia pñt appellari canonici. Aut q̄ritur nũquid poſſint promoueri ad ipſam dignitatem eccleſie collegiate. puta, vt ſit p̃poſitus. Hoſt. tenet ꝙ nõ poteſt fieri ſine diſpenſatiõe: niſi ꝓpter neceſſitatem cure. Alij tenẽt oppoſitũ: q: ſicut põt ꝓmoueri in ep̃m in eccleſia ſeculari: ita ⁊ in p̃poſitum in eccleſia collegiata eadem rõne. Et Panoꝛ. tenet hanc opi. cum nõ repiatur hoc iure ꝓhibitũ nam eadem ratio eſt in ep̃o: cum ep̃us faciat vnũ coꝛpus cum canonicis ſuis. Itẽ ratio cure ⁊ predicationis militat in hoc caſu. vt in dicto. c. qꝺ dei timoꝛẽ. Si aũt loquamur de eccleſia non collegiata aut eſt nõ curata: ⁊ nõ poteſt religioſus eam obtinere: quia ceſſat ratio cure. Aut eſt curata: ⁊ ꝯmuniter tenet̃ ꝙ de iure cõi poſſit promoueri: licꝫ dñi de ro. teneant ꝯtrariũ.

¶ Utrum huiuſmodi monachus qui factus eſt rectoꝛ alicuius eccleſie ſecularis teneatur ad ſtatuta ſui oꝛdinis: Rñdeo ſcḋm Hoſti. ſi talis eccleſia pleno iure pertinet ad monachos: prefatus monachus in ea remanet ſubiectus abbati; et ſeruabit omnia ſicut prius p̃ter tria. ſcꝫ ieiunium. ſilentiũ. ⁊ vigilias que comode ſeruari nõ poſſunt in eccleſia ſeculari. Si vͦ eccleſia non pertinet ad monachos ſed ad epiſcopũ. tũc monachus inſtitutus a tribus ſubſtantialibꝫ nõ abſoluit̃ ſimpliciter. Nã ⁊ cõtinentiam ſeruare tenetur. Ab obedientia abbatis abſoluit̃ quidem; ſed imperio epiſcopi ſubijcitur: qui decetero erit abbas ſuus. temporalia diſpenſabit ratione cõmiſſe adminiſtrationis. Et ſi habet ſocium monachũ: nõ excuſatur ab eſu carnium. dicto. c. quod dei. niſi ſit infirmus de conſe. diſt. v. carnem. vel niſi impante epiſcopo: qui abbas ſuus eſt. Si autẽ ſociũ nõ habet poteſt ſe his cum quibus viuit cõfoꝛmare. xlj. diſt. quiſquis. et de ſta. mo. recolentes. In omni tamẽ caſu habitũ deferre debꝫ: nec debet temerarie dimittere al's excõmunicatus eſſet. de quo vide ſ. Excõmunicatione. xvj. Quo vͦ ad officiũ: monachus factus curatus abſoluit̃ ab officio monachali: quia debꝫ ſe cõfoꝛmare officio clericoꝝ ſecularium. dicto. c. quiſquis.

¶ An vͦ religioſus poſſit promoueri ad eccleſiã ſecularem in caſibus ꝑmiſſis ſine licentia ſui abbatis: Rñ. Panoꝛ. in dicto. c. qꝺ dei. dicit. ꝙ nõ. vt habetur in. c. ſi religioſus. de elec. li. vj. Immo nec in papã: vt notat glo. in. c. qꝫ ſit. xviij. q. ij. Si autẽ abbas nõ vult cõſentire: et vtilitas ſeu neceſſitas ſuggerit. tunc poteſt cõpelli ad cõſentiendum ſcḋm docto. propter bonum publicum. Et hoc facit ad q. quotidianã. Statuto cauetur vt puella minoꝛ. xxv. annis nõ poſſit ſe maritare ſine ꝯſenſu duoꝝ agnatoꝝ. Puella elegit ſibi ſponſum cõdignum ſed agnati ſine cauſa legitima nolunt conſentire. Certe ꝑ p̃dicta poſſunt ꝯpelli ꝑ ſupioꝛẽ ad cõſentiendũ: vel ipſe ſuperioꝛ dabit licentiã cõtrahendi. Et hoc idẽ tenet Bar. in. l. ſi cũ dotẽ. ff. ſo. ma.

¶ Utrũ ex ꝯtractu monachi obliget̃ abbas vel monaſteriũ: Rñ. ſcḋm Inno. ſi monacho cõmiſſa eſt admĩſtratio: abbas ⁊ cõuentꝰ tantũ obligãtur quãtũ admĩſtratio ſe extẽdit. Si vͦ nõ hꝫ adminiſtrationẽ: obligat̃ monachus. Sed nõ tenetur ſoluere: q: nõ habet vnde.

¶ Sed q̄d de obligatiõibꝫ ſeu ꝓmiſſiõibꝫ ab aliquo factis monacho vel abbati. nũquid acq̄runt̃ monaſterio: Rñ. ſcḋm Inno. ⁊ Ho. ex ꝯtractibus initis cũ monacho vel abbate obligat̃ q̄s monaſterio: q: põt monachus monaſterio actionẽ acq̄rere. nõ tñ põt obligare monaſteriũ. vñ q̄uis abbas ſiue monaſteriũ poſſit agẽ. nõ tñ tenet̃ reſpõdere niſi de eo qꝺ ad ipſm̃ ꝑtinet. Et licꝫ oĩs ꝯtctus ꝓhibitꝰ ſit monacho: niſi impante abbate. vt. xij. q. j. nõ dicatis. Hoc intelligit̃ in quãtũ monaſteriũ obliget̃: ſed obligatio alteriꝰ ad monaſteriũ poteſt ꝑ monachũ acquiri. Similiter ⁊ poſſeſſio etiã per monachũ fugitiuum monaſterio acquirit̃. ff. de acq̄. poſ. l. j.

¶ Quid de rebꝫ ablatꝭ monacho: R. ſcḋm Inno. ⁊ ho. Si res erãt mõaſterij vl' etiã alteriꝰ ⁊ monaſteriũ ad reſtõeꝫ tenebat̃. tũc aget mõaſteriũ, ſi vͦ

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

nõ erant eius: nec de eis tenebatᷣ monaſteriũ: tũc
aget ille qui dñs eſt rerum: ita tamẽ ꝙ ſi tales res
erant depoſite apud monachũ: ⁊ abbas videt eas
ſubtrahi: ⁊ facile eſſet abbati eas liberare: ſatis cre-
dit Innoč. ꝙ abbas teneatur depoſiti inſolidum
propter dolum. Sed ſi nõ vidit nec prohibere po-
tuit non tenetur: etiam ſi monachus eas abſtuliſ-
ſet: q: non eſt obligatus ex eius maleficio: vt in. §.
ſequẽ. dicitur.

¶ Quid de maleficio cõmiſſo per monachuꝫ vel
abbatem? Rñ. ſm Innoč. ⁊ Hoſti. non tenetur
monaſteriũ: quia delictum pſone ⁊c. niſi quãtum
ad monaſterium pueniſſet: ⁊ in eius vtilitatẽ ver-
ſum fuiſſet.

¶ Quid autẽ ſi quis profiteť ea ↄditiõe: vt poſſit
retinere bona ſua. Et quid de relicto facto mona-
cho ea conditione vt nihil acquiraꝛ monaſterio?
Vide diffuſe ſ. Abbas. Et an tale pactum indu-
cat ꝓprietatem ipſi monacho. vide ſupra Impedi-
mẽtum. iiij.

Monialis.

In monaſterijs moni-
aliũ non mendicantiũ non debent reci-
pi niſi quot poſſunt de ꝓuentibus mo-
naſterij abſq; penuria ſuſtentari: aliter nulla eſſet
receptio. ex̃ de ſta. re. piculoſo. li. vj.

¶ Omnes moniales debent manere ſub perpe-
tua clauſura monaſterij. niſi pro tali ⁊ tanto mor-
bo ꝙ nõ poſſent cum alijs abſq; graui piculo ſiue
ſcandalo morari. d. c. piculoſo. De hac materia vi-
de ſ. Excõicatiõe. xxvj. ⁊ c. Lex.

Negociatio illicita red

dit multipliciť ſm Ray. Primo q̃dem
ex cauſa vt qñ fit ꝓpter auariciã. ſ. ꝓpter
iꝓbã cupiditatẽ diuitiaꝝ ⁊ nõ ad neceſſitatẽ: ſed
ad aliũ finem malũ. Et quãdo ſit peccatũ mortale
quo ad hoc vide ſ. Auaricia. Secũdo ex tempore
vt ſi fiat in diebus feſtiuis. Tercio ex pſona: quia
clericis ⁊ religioſis talia ꝓhibita ſunt: quia nemo
militans deo ⁊c. Quarto ex loco: quia ĩ eccleſia vel
loco ſacro huiuſmodi fieri non debent: vt dictũ eſt
ſ. Emunitas pmo. Quinto ex mõ vt ſi fiat cũ mẽ
dacijs. deceptiõibꝫ ⁊ ſilibꝫ.

¶ Negocia quedã ſunt que ſine peccato vix fie-
ri poſſunt. de pe. diſt. v. Negotiũ. Et gratia exem
pli ponũtur quinq;. ſ. Cura rei familiaris. Mili-
tia. Mercatio. Procuratio ⁊ adminiſtratio. de pe.
di. v. q̃litas. et c. falſas. di. xxv. qualis. di. lxxxviij.
ↄſequẽs. Hoſti. addit. vj. qđ quaſi piculoſius eſt
omnibꝫ. ſcꝫ aduocatio. Sed et. vij. nõ dimittas. ſ.
ep̃atus officiuꝫ quo nihil miſerius ⁊ piculoſius ſi
pfunctorie agaꝛ. xl. di. Ante oĩa.

¶ Vtrũ negociatores poſſint licite lucra recipe?
Rñ. ſm ꝟꝟ. Cum laborẽt pro omnibꝫ ⁊ quaſi cõ-
mune negociũ in mercibꝫ gerant: poſſunt mode-
ratũ lucrũ recipe. de hoc vide ſ. Emptio.

¶ Quid de artificibus qui faciunt vel vendunt
gladios. ſagittas. baliſtas. bõbardas. aut venena
⁊ huiuſmodi. Rñ. ſm Ray. Si ꝓpter hoc faciunt
vel vendũt: vt homĩes habeant talia ad abuſum
aut etiam ſi ſcienter vendũt illis ſeu donant quos
extimant talibus abuſuros: mortaliter peccant. et
omnia peccata que inde ſequũtur eis imputanť.
Si autẽ tales negociatores dicant ſe bonã inten-
tioneꝫ habuiſſe: quia credebant ꝙ emerenť ꝓpter
licitum vſum: vel nihil ſuper hoc cogitabant ſeu
ignorabãt ꝙ eſſet illicitum talia facere vel vende-
re: in omnibꝫ dictis caſibus diſtinguo: q: ſi ille res
poſſunt eſſe vtiles: vt arma in bello iuſto: aurifri-
gium ad ornamenta eccleſiaſtica: quedam etiã ve-
nena ad aliquid medicinale: vel cõtra alia nociua
qui talia vendunt nõ peccant: niſi forte probabili-
ter dictaret ſibi conſcientia. ꝙ emptor talem rem
querit ad malũ. tunc enĩ non debet vendere. v. q.
v. nõ omnis. Si vͦo ille res ad nullum vſum ſint
vtiles niſi ad peccandũ: ſicut ſunt quedam morti-
fera: tunc indubitanter peccant faciendo. tenẽdo
vtendo ſeu alijs donando. xxj. q. j. c. j. ff. de ↄhen.
emp. l. quod ſepe. §. veneni. quia flagitioſe rei: nec
emptio: nec mandatũ: nec ſocietas valere poteſt. ⁊
omnia mala ſequentia iſtis imputabunť. extra de
iniurijs. c. ſi culpa. Dicit etiam Archi. flo. ꝙ reſpe
ctu artis armorũ poteſt eẽ vſus licitus de ſe: ergo
ars non erit illicita: quia in bello iuſto: ſi licet occi-
dere: multomagis et his vti. xxiij. q. ij. dñs. xxiij.
q. j. quid culpatur. Nec obſtat de ſagi. c. j. quia cõ-
muniter intelligiť de bello iniuſto. Sed cum ma-
nifeſtum eſt bellum eſſe iniuſtũ: tunc talibus iniu
ſte bellantibus manifeſte vendentes videntur co
operari peccato eorum: precipue quo ad arma of-
fenſiua: vt gladios. lanceas. baliſtas. bombardas
⁊ huiuſmodi. Forte nõ ſic de defenſiuis tñ: vt ga-
lea. torace ⁊ huiuſmodi. vbi etiã dubiũ eſſet de iu-
ſticia belli: forte poſſent excuſari.

¶ Quid de his qui faciunt vel vendunt ornamẽ
ta mulieruꝫ: aut ſotulares pictos: aut veſtes cum
ĩmoderata ſumptuoſitate conſutas? Rñdeo ſm
Tho. ſecũda ſecũde. q. clxix. quia mulieres licite ſe
poſſunt ornare: vel vt conſeruent decentiã ſtatus
ſui: vel etiam aliquid ſuperaddere vt placeant vi-
ris proprijs: conſequens eſt ꝙ artifices talium or-
namentorum non peccant in vſu talis artis: niſi
forte inueniendo aliqua curioſa ⁊ ſupflua.

¶ Quid de factoribus taxillorum. ſcachorum.
alearum et huiuſmodi. Rñdeo ſm ꝟꝟ. quia lu-
dus taxillorum vt frequentius peccatum morta-
le eſt: ideo non eſt licitum viuere de artificio taxil-
lorum. Sed de facientibus ſcachos: vel tabulas:
quibus frequentius luditur ad ſubleuationem
tedij vel laboris: non videtur illicitum. Facientẽs
autem chartas: an excuſentur. videtur dicenduꝫ
ꝙ non. Et videtur eſſe eadem ratio: ſicut ⁊ de ta-
xillis: quia frequentius homines illis abutuntur
ludendo pro maiori parte principaliter ratione lu
cri: ⁊ nõ ad recreationẽ.

¶ Quid de facientibus ſerta de floribus in die-
bus feſtiuis? Reſpondeo non credo eos eſſe excu
ſabiles: quia preter periculum quod de facili po-
teſt contingere ex abuſu huiuſmodi: que ſunt in-
citamenta vanitatis et laſciuie. violatur obſeruã-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf